

Zpráva za Českou republiku k otázce dodržování lidských práv za rok 2006

Zprávy o dodržování lidských práv ve světě
Vydal Úřad pro demokracii, lidská práva a pracovní záležitosti
Ministerstvo zahraničí USA
6. března 2007

Po celém světě usilují lidé o větší osobní a politické svobody a o budování demokratických institucí. Snaží se o to, co prezident Bush nazývá „nezadatelným nárokem na lidskou důstojnost“.

Navzdory rizikům a nepříznivým vlivům zveřejňují odvážní jednotlivci a nevládní organizace případy porušování lidských práv. Usilují o ochranu práv etnických a náboženských menšin, dělníků a žen a snaží se zamezit obchodování s lidmi. Usilují o budování občanských společností, o zajištění svobodných a rovných voleb a o vytvoření zodpovědných a zákonných demokracií.

Znovu se posunují hranice toho, co dříve bylo považováno za nemožné. Během života několika generací se svoboda rozšířila v rozvojovém světě, komunistické diktátorské režimy padly a vznikly nové demokracie. Práva zaručená Všeobecnou deklarací lidských práv jsou důrazněji prosazována ve větším počtu zemí než kdy dříve.

Tato záslužná práce pokračuje avšak není hotova a stojí oproti ní odhodlaní protivníci. Není překvapující, že ti, kteří se cítí ohroženi demokratickými změnami, stojí v opozici těm, kteří hájí a prosazují reformy. V posledním roce jsme zaznamenali pokusy zastrašování obhájců lidských práv a organizací občanské společnosti a snahy o zastavení jejich činnosti. Byly přijaty nespravedlivé zákony, které slouží jako politická zbraň proti těm, kteří mají nezávislé názory. Pokusy umlčet nezávislé hlasy jsou vedeny i nezákonnými prostředky.

Tam, kde jsou nevládní organizace a další obhájci lidských práv zastrašováni, dochází k podryvání svobody a demokracie. Světové demokracie mají povinnost bránit bojovníky za lidská práva. To je jedním z hlavních úkolů americké diplomacie dneška a věříme, že zprávy o dodržování lidských práv ve světě, které vypracovalo americké Ministerstvo zahraničních věcí za rok 2006, napomohou tomuto úsilí. S tímto úvodem předkládám předmětné zprávy Kongresu Spojených států amerických.

Condoleezza Rice
ministřyně zahraničních věcí

Shrnutí a poděkování

Zprávy o dodržování lidských práv ve světě

Vydal Úřad pro demokracii, lidská práva a pracovní záležitosti

6. března 2007

Proč jsou zprávy vypracovávány?

Tato zpráva je předkládána Ministerstvem zahraničních věcí USA Kongresu v souladu s ustanovením § 116 (d) a 502B (b) zákona o zahraniční pomoci z roku 1961 (dále jen FAA), ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon ukládá ministru zahraničních věcí předložit předsedovi Sněmovny reprezentantů a Výboru pro zahraniční vztahy Senátu do 25. února každého roku „úplnou zprávu týkající se stavu mezinárodně uznávaných lidských práv ve smyslu ustanovení odstavce (A) v zemích, které jsou podle této části zákona příjemci pomoci, a odstavce (B) ve všech dalších zemích, které jsou členy OSN, ale které nejsou předmětem zprávy o lidských právech ve smyslu tohoto zákona.“ Dále předkládáme zprávy o několika zemích, které nespadají ani do jedné z výše uvedených kategorií zákona a nepodléhají tudíž povinnosti stanovené Kongresem.

Povinnost Spojených států amerických vyslovovat se k dodržování mezinárodních standardů lidských práv byla formalizována začátkem 70. let. V roce 1976 přijal Kongres zákon na základě kterého vznikla funkce koordinátora lidských práv v rámci Ministerstva zahraničních věcí. Tato funkce byla později povýšena na úroveň náměstka ministra. V roce 1994 vytvořil Kongres funkci vrchního poradce pro ženská práva. Kongres také v přijímaných zákonech formálně požaduje, aby zahraniční a obchodní politika USA brala ohled na lidská práva v jednotlivých zemích a na dodržování pracovních práv. Dále bylo uzákoněno, že Kongresu budou zprávy za jednotlivé země předkládány každoročně. První zprávy předkládané v roce 1977 se týkaly pouze 82 zemí, které byly příjemci americké zahraniční pomoci. Tento rok je předkládáno 196 zpráv.

Jak jsou zprávy připravovány?

V roce 1993 posílilo Ministerstvo zahraničních věcí snahy na ochranu lidských práv vedené zastupitelskými úřady. Jednotlivé sekce na všech velvyslanectvích byly požádány, aby předaly informace a přispěly ke zprávám o porušování lidských práv. Vznikla snaha navázat programy mise zastupitelského úřadu na ochranu a posilování lidských práv a demokracie. V roce 1994 došlo k reorganizaci Úřadu pro lidská práva a humanitární záležitosti a jeho přejmenování na Úřad pro demokracii, lidská práva a pracovní záležitosti. Změna názvu odráží jak širší záběr působnosti Úřadu, tak i jeho cílenější přístup k vzájemně propojeným otázkám lidských práv, pracovních práv a demokracie. Zprávy k otázce lidských práv za rok 2006 jsou odrazem celoročního úsilí zastupitelských úřadů USA a dalších zaměstnanců americké vládních orgánů.

Zastupitelské úřady, které vypracovaly první návrhy znění zpráv, shromažďovaly informace po celý rok a z celé řady zdrojů, jdoucích napříč politickým spektrem. Mezi tyto zdroje patří: státní představitelé, právníci, zdroje z ozbrojených sil, novináři, organizace monitorující dodržování lidských práv, akademici a aktivisté v oblasti pracovních záležitostí. Tento sběr informací může být v některých místech nebezpečný a zaměstnanci amerických zastupitelských úřadů nasazují často veškeré síly v obtížných a někdy i nebezpečných podmínkách, aby získali informace o porušování lidských práv, monitorovali průběh voleb a pomáhali jednotlivcům v ohrožení, tedy politickým disidentům a bojovníkům za lidská práva, jejichž práva jsou ohrožena ze strany jejich vlastních režimů.

Poté, co jednotlivé zastupitelské úřady dokončily první návrh zpráv, byly texty předloženy Úřadu pro demokracii, lidská práva a pracovní záležitosti ve Washingtonu, kde ve spolupráci s dalšími úřady Ministerstva zahraničních věcí proběhla jejich pečlivá revize. Při práci na tomto rozpracování, analýze a redakci zpráv byly využity vlastní informační zdroje ministerstva. Mezi ty

patří zprávy amerických a dalších skupin bojujících za ochranu lidských práv, zprávy představitelů zahraničních vlád, představitelů OSN a dalších mezinárodních a regionálních organizací a institucí, odborníků z akademického světa a médií. Zástupci ministerstva také problematiku konzultovali s odborníky na pracovní právo, azylové a utečenecké záležitosti, vojenskou a policejní problematiku, ženská práva a právní otázky. Základním principem je zajistit, aby všechny relevantní informace byly objektivně, důkladně a spravedlivě zhodnoceny.

Zprávy v tomto svazku budou následně využity jako zdroj při vytváření politiky, vedení diplomatických snah a při přidělování zdrojů v rámci zahraniční pomoci. Zprávy poslouží také jako základ pro spolupráci mezi vládou Spojených států amerických a soukromými iniciativami na podporu dodržování mezinárodně uznávaných lidských práv.

Zprávy o dodržování lidských práv ve světě zohledňují mezinárodně uznávaná individuální, občanská, politická a pracovní práva tak, jak je uznává Všeobecná deklarace lidských práv. Mezi tato práva patří ochrana před mučením a jiným krutým, nelidským a ponižujícím zacházením či trestem, před dlouhodobým zadržováním bez trestního stíhání, před případy zmizení osob a jejich tajného ukrytí a před dalšími flagrantními porušeními práva na život, svobodu a bezpečí jednotlivce.

Všeobecná lidská práva v sobě zahrnují úctu k lidské důstojnosti jako prvek, který by měl být součástí procesu správy státu a práva. Všichni mají nezczitelné právo na výměnu těch, kteří vládou, mírovými prostředky a mají také nárok na základní lidské svobody, jako je svoboda slova, shromažďování, sdružování, pohybu a náboženství bez diskriminace na základě rasy, náboženství, národnostního původu nebo pohlaví. Právo na vstup do odborových svazů je nezbytnou podmínkou svobodné společnosti a ekonomiky. Proto také zprávy vyhodnocují hlavní, mezinárodně uznávaná pracovní práva, včetně práva na sdružování, práva na organizování se a na kolektivní vyjednávání, zákaz nucené nebo povinné práce, situaci v oblasti dětské práce, minimální věk pro zaměstnávání dětí a dodržování přijatelných pracovních podmínek.

Úvod

Zprávy o dodržování lidských práv ve světě
Vydal Úrad pro demokracii, lidská práva a pracovní záležitosti
6. března 2007

Zprávy se zabývají tím, jak jednotlivé státy uvádějí v život své mezinárodní závazky na poli lidských práv. Tato základní práva, ztělesněná ve Všeobecné deklaraci lidských práv OSN, představují to, co prezident Bush nazývá „nezadatelným nárokem na lidskou důstojnost“. Jak uvedla ministryně Riceová, závazek, plynoucí z Všeobecné deklarace OSN, nelze plně realizovat ze dne na den, avšak představuje naléhavou práci, kterou nelze dále odkládat.

Všeobecná deklarace vyzývá „každého jednotlivce a každou složku společnosti k posilování úcty k těmto právům a svobodám a k zajištění jejich všeobecného a účinného uznání a dodržování cestou vnitrostátních i mezinárodních progresivních opatření...“

Spojené státy přistupují k tomuto mezinárodnímu závazku s velkou vážností. Jsme si vědomi toho, že zpráva je připravována v době, kdy náš vlastní obraz i kroky, které jsme učinili v reakci na teroristické útoky, jsou předmětem mnoha otázek. Spojené státy budou otevřeně odpovídat na obavy vyslovené v dobré víře, a to i cestou zpráv, které pravidelně předkládáme v souladu s našimi závazky, vyplývajícími z různých mezinárodních úmluv o lidských právech, jichž jsme signatáři. Naším cílem je neustálé zlepšování. Americké zákony, americká politika a praxe, které upravují zadržování podezřelých teroristů, nakládání s nimi a jejich stíhání, se za posledních 5 let značně proměnily. Náš demokratický systém vlády není dokonalý, ale je připraven skládat úcty a zodpovídat se ze svých kroků. Silná občanská společnost, aktivní svobodná média a nezávislé složky vlády, jakož i fungující právní stát, slouží jako žádoucí korektivy.

Kongresem uzákoněné zprávy o lidských právech jsou důležitou součástí úsilí Spojených států o prosazování úcty k lidským právům po celém světě. Po tři desetiletí byly tyto výroční zprávy používány jak v USA tak i v zahraničí jako referenční podklady při vyhodnocování dosaženého pokroku a přetrvávajících problémů. Zprávy slouží také jako základ pro spolupráci mezi státy, organizacemi a jednotlivci, kteří usilují o zastavení porušování lidských práv a o posílení kapacity jednotlivých zemí na ochranu základních práv pro všechny.

Zprávy vyhodnocují situaci za rok 2006 v každé zemi. Každá zpráva má vlastní výpovědní hodnotu, avšak dodržuje širokou osnovu doplňovanou příklady specifickými pro danou zemi. Příklady jsou pouze ilustrativní a nepředstavují úplný výčet.

Nadějně trendy avšak problematická realita

Jak vyplývá z předkládaných zpráv, usilovali lidé na celém světě i v roce 2006 o prosazování úcty ke svým právům a o to, aby jim jejich vlády tuto úctu prokázaly, aby naslouchaly jejich hlasům a braly je v potaz, o spravedlivé zákony a spravedlnost pro všechny. Stále větší počet zemí uznává, že demokracie je formou vlády, která nejlépe splňuje nároky občanů na důstojnost, svobodu a rovnost. To jsou veskrze nadějně trendy, avšak realita zůstává problematická:

Za prvé, pokroku v oblasti lidských práv a demokracie bylo obtížně dosaženo a ještě obtížnější je tyto výdobytky udržet. Některé země dosáhly významného pokroku, některé zaostaly a další dokonce učinily krok zpět.

Jak ukazují dále uvedené příklady, jednotlivé země si vedly velmi odlišně v závislosti na takových faktorech, jako je úroveň zapojení na nejvyšší úrovni vlády, institucionální kapacita, rozsah korupce a síla občanské společnosti.

V lednu 2006 demokraticky zvolená vláda Strany jednoty v Libérii, vedená Ellen Johnson Sirleaf, první ženou v čele afrického státu, nahradila národní přechodnou vládu, která byla jako prozatímní vláda u moci od konce zničující 14leté občanské války v roce 2003. Vláda učinila významné kroky k napravení minulých porušování lidských práv a v této věci spolupracovala s mezinárodními partnery na rehabilitaci justice a vybudování Úřadu veřejné prokuratury v hlavním městě. Prezidentka propustila nebo pozastavila výkon funkce zkorumpovaných vládních úředníků. Komise, která vznikla v roce 2005 za účelem vyšetřování porušování lidských práv a válečných zločinů, ke kterým došlo během občanské války, začala vyslýchat svědky. Navzdory těmto pozitivním krokům však má Libérie nadále vážné problémy v oblasti lidských práv, mezi které patří slabé soudnictví, korupce a beztrestnost vysokých úředníků, násilí proti ženám a extrémní chudoba, která vede k dětské práci.

V Indonésii se v posledním roce podařilo snížit počet zabití ozbrojenými silami nebo policií v politicky citlivých oblastech. Na úrovni provincií, krajů, okresů a obcí proběhlo 55 svobodných a rovných voleb, z nichž za pozornost stojí volby konané v prosinci v Aceh, kde byl guvernérem zvolen bývalý polní velitel povstaleckých skupin. Přestože došlo k snížení nábožensky motivovaného násilí mezi různými skupinami, i to nadále v některých oblastech přetrvávalo. Vláda a soudy nebyly schopny vyřešit porušování lidských práv a násilností z minulosti, a to jak v Indonésii tak ve Východním Timoru.

Situace v oblasti lidských práv se výrazně zlepšila v Maroku, třebaže některé problémy přetrvávaly. Vláda se snaží vypořádat s porušeními lidských práv z minulosti cestou kompenzací, které uděluje. Poradní rada pro lidská práva v případech zatčení, zmizení a mučení některých osob v období mezi roky 1956 a 1999. V březnu přijala vláda zákon proti mučení, avšak informace o mučení ze strany různých složek bezpečnostních sil se nadále objevují. Na veřejnosti i v médiích proběhla široká a převážně otevřená diskuse navzdory trvalému omezení svobody tisku a slova. Někteří novináři, kteří se dopustili porušení některých omezení svobody slova, byli potrestáni a mnoho novinářů praktikuje sebecenzuru. Obchodování s lidmi, zejména za účelem sexuálního vykořisťování, a dětská práce jsou nadále problémem. Jak vláda tak občanská společnost zvyšují své aktivity při jejich potírání.

V demokratické republice Kongo proběhly první demokratické prezidentské volby a volby do zákonodárných sborů za více než 45 let, kterými skončilo tříleté poválečné přechodné období. Vstoupila v platnost nová ústava. Přesto však ochrana lidských práv zůstává slabá. Vedle doutnajících konfliktů na východě, kde zůstává státní moc oslabena a ozbrojené skupiny se dopouštějí vážných porušení, jsou to i vládní bezpečnostní jednotky, které po celé zemi porušují beztrestně lidská práva.

Na Haiti dali občané svůj hlas demokracii, a to ve trojích volbách. Tři a půl milionu občanů se zaregistrovalo jako voliči a prvního kola prezidentských a parlamentních voleb se v únoru zúčastnilo odhadem 70 % registrovaných voličů. Relativně stabilní a nenásilný volební proces vedl ke zvolení prezidenta René Prevala a k obsazení 129 parlamentních křesel. V prosinci se na Haiti konaly první obecní volby za poslední desetiletí. Přesto je k plnému obnovení právního státu třeba ještě mnoho úsilí včetně reformy haitského nefunkčního soudního systému a výcviku a prověrek haitské národní policie.

Na Ukrajině dochází po Oranžové revoluci k pozoruhodnému pokroku v oblasti dodržování lidských práv. Březnové parlamentní volby byly za 15 let nezávislosti ty nejsvobodnější. Zlepšuje se také svoboda tisku, svoboda sdružování a rozvoj občanské společnosti. I přes tyto pozitivní výsledky zůstává celá řada vážných problémů, mezi které patří korupce ve všech složkách vlády.

S nástupem demokraticky zvoleného vedení v roce 2005 se podstatně zlepšila situace v oblasti lidských práv v Kyrgyzstánu. V roce 2006 vedl týden masových avšak nenásilných protestů k překotnému přijetí nové ústavy, která zakotvila skutečně demokratické pojistky. Ke konci prosince však parlament přijal další ústavu, jež mnohé z těchto klíčových pojistek neguje. Vláda také ztěžuje a problematizuje fungování nevládních organizací financovaných ze zahraničí.

Navzdory prohlášení prezidenta Mušarafa o demokratickém přechodu a „osvícené umírněnosti“ je situace v oblasti dodržování lidských práv v Pákistánu nadále špatná. Stále je potlačována svoboda pohybu, slova, sdružování a náboženství. Regionální aktivisté a političtí oponenti často beze stopy mizí, zejména v těch krajích, kde dochází k interním nepokojům a povstáním. Bezpečnostní síly se stále dopouštějí mimosoudních zabití. Běžná jsou neodůvodněná zatčení a mučení. Korupce prorůstá vládní i policejní složky. Pozitivní je, že Národní shromáždění v prosinci přijalo a prezident Mušaraf podepsal zákon na ochranu žen. Poprvé tak za poslední tři desetiletí došlo k úspěšnému odstranění některých zákonů, které poškozovaly ženská práva. Zákon například pozměňuje ustanovení o znásilnění a nevěře z roku 1979 nařízení Hudood tím, že převádí trestný čin znásilnění z pákistánského práva šaría do pákistánského trestního zákoníku. Zákon dále odstraňuje povinnost obětí znásilnění zajistit 4 mužské svědky, aby bylo možno stíhat.

Přestože v Egyptě proběhly v roce 2005 vůbec první prezidentské volby s více kandidáty, setkaly se veřejné výzvy k větší demokratizaci a odpovědnosti v roce 2006 se silným odporem ze strany vlády. Bývalý prezidentský kandidát Ayman Nour zůstává nadále uvězněn, což vede k zásadním obavám o cestu politické reformy a demokracie. Tento pokračující trend byl nastartován v roce 2005, kdy vláda zatkla a uvrhla do vazby stovky aktivistů spřízněných se zakázaným avšak tolerovaným Muslimským bratrstvím. Vazba trvala i několik týdnů. V únoru byli vyslýcháni dva vrchní soudci v souvislosti s tím, že veřejně volali po nezávislosti soudnictví. Egyptská policie zadržela a umístila do vazby více než 500 aktivistů, kteří se účastnili demonstrací na podporu nezávislého soudnictví. Navíc byly doloženy případy mučení ze strany státních úřadů. Zatčení a šikanování byli také internetoví bloggeři.

V Kazachstánu se vláda pokusila omezit fungování politické opozice zavedením složitého systému povinné registrace politických stran, která je následně žadatelům upírána. Spojení provládních politických stran posílilo pevné vedení prezidenta Nazarbajeva a jeho strany Otan, což vedlo k zmenšení politického prostoru pro vyjadřování alternativních názorů a prosazování reforem. Vláda také šikanovala politickou opozici na základě politicky motivovaných obvinění a omezování svobody shromažďování, přijala zákony omezující svobodu tisku a různými způsoby potírala nevládní organizace.

V Rusku nadále pokračuje centralizace moci do rukou exekutivní složky moci, což se projevilo změnou volebních zákonů a přijetím nového zákona o politických stranách, který dává vládě široké pravomoci regulovat, vyšetřovat, omezovat a dokonce rušit politické strany. Ruská státní дума v těchto snahách spolupracuje a to dohromady s korupcí a selektivitou v orgánech činných v trestním řízení, s politickým tlakem na soudnictví, s omezováním nevládních organizací a médií vytváří trendy, které způsobují další erozi odpovědného vládnutí a připravenosti skládat účty. V Čečensku a dalších oblastech severního Kavkazu dochází nadále k vážným porušováním lidských práv včetně nezákonných zabití a trestání civilistů jak federálními tak čečenskými bezpečnostními silami. Povstalci organizují teroristické pumové útoky a politicky motivovaná zmizení nepohodlných osob. Vzrůstá počet případů, ve kterých Evropský soud pro lidská práva viní z těchto porušení Rusko.

Také ve Venezuele pokračuje konsolidace moci v rukách Chávezovy vlády. Vláda zastrašuje opozici a nevládní organizace a oslabuje soudní nezávislost. Mezinárodní pozorovatelé hodnotili svobodné a rovné prezidentské volby, které se konaly v prosinci a ve kterých vyhrál prezident Chávez znovuzvolení 63 procenty hlasů. Ve své inaugurační řeči vyzval prezident Chávez Národní shromáždění, ve kterém jeho strana drží 100 % křesel, aby mu umožnilo vládnout exekutivními výnosy.

Na Fiji a v Thajsku došlo k svržení demokraticky zvolených vlád vojenskými skupinami.

Za druhé je nepříjemnou realitou to, že nejistota, plynoucí z interních nebo přeshraničních konfliktů, poškozuje a omezuje pokrok v oblasti lidských práv a budování demokracií.

Navzdory pokračujícímu úsilí irácké vlády dosáhnout národního usmíření a obnovy, postupovat cestou svobodných voleb a vybudovat právní stát dochází v roce 2006 jak kvůli prohlubujícímu se sektářskému násilí tak kvůli teroristickým útokům k závažnému podryvání lidských práv a demokratické reformy. Třebaže irácká Ústava a irácké zákony vytvářejí silný rámec pro ochranu lidských práv, dochází k útokům na lidská práva ozbrojenými skupinami ze dvou různých úhlů: jsou to jednak ti, kteří vyjadřují svoji nenávisť současné vládě – teroristé Al-Kajdy, nesmiřitelné pozůstatky baathistického režimu a povstalci vedoucí partyzánskou válku, a jednak členové šíitských milicí a bezpečnostních sil jednotlivých ministerstev, kteří jsou nominálně spjati s vládou. Obojí páchají násilí a další porušení lidských práv.

Třebaže v Afghánistánu došlo k významnému pokroku v oblasti dodržování lidských práv od pádu Talibanu v roce 2001, i zde zůstává situace špatná. Je to převážně kvůli slabým ústředním orgánům a také neustálým povstaleckým aktivitám: Taliban, Al-Kajda a další extremistické skupiny zesílily útoky proti vládním úředníkům, bezpečnostním silám, nevládním organizacím a dalším osobám, jakož i neozbrojeným civilistům. Počet sebevražděných pumových útoků v tomto roce dramaticky narostl, jakož i počet útoků na školy a učitele. Nadále se objevují informace o neoprávněných zatčeních a vazbách, mimosoudních zabitích, mučení a špatných podmínkách ve věznicích. V prosinci vyhlásil prezident Karzái přechodný akční plán v oblasti justice, jehož cílem je řešit porušení lidských práv a zlepšit institucionální kapacitu resortu spravedlnosti.

Po atentátu v roce 2005 na bývalého předsedu vlády Libanonu Rafíqa al-Harírího a po následném stažení syrských jednotek po téměř 3 desetiletích okupace, došlo v zemi k význačnému pokroku směrem k reformě, avšak tyto snahy byly zmařeny konfliktem mezi Hizballáhem a Izraelem v létě 2006. Před vznikem uváděného konfliktu začala libanonská vláda odstraňovat překážky, které zabraňovaly svobodnému politickému sdružování a vzniku politických stran. Poté, co Hizballáh vstoupil do Izraele z libanonského území a unesl a zabil několik izraelských vojáků, reagovaly izraelské vojenské síly vstupem na libanonské území. Konflikt byl ukončen pozastavením nepřátelských akcí pod záštitou OSN. Navzdory pozastavení nepřátelských akcí a rozmístění libanonských ozbrojených sil a prozatímních sil OSN na jihu, podrželi si libanonské milice a Hizballáh významný vliv v částech země.

Ve Východním Timoru vedla série násilných konfliktů mezi národními obrannými silami a různými disidentskými vojenskými, policejními a civilními složkami k rozšíření davového a skupinového násilí v hlavním městě. Na žádost vlády znovu nastolily příměří v hlavním městě jednotky pozvané z Austrálie, Nového Zélandu, Malajsie a Portugalska. 25. srpna přejala odpovědnost za dohled nad bezpečností v zemi integrovaná mise pro Východní Timor OSN. Interní konflikt vedl k tomu, že přibližně 150 tisíc lidí bylo vyhnáno ze svých domovů, což představuje více než 15 % obyvatelstva země.

Za třetí, navzdory pokroku při rozvíjení demokratických režimů a lidských práv ve všech regionech světa, žije stále velká část lidstva ve strachu a o svobodě pouze sní.

Země, ve kterých se moc koncentruje v rukách nezodpovědných vládců – ať totalitních nebo autoritářských – jsou země, které nejsystematičtěji porušují lidská práva.

I v roce 2006 je Severní Korea nadále jedním z nejizolovanějších a nejrepresivnějších režimů na světě. Severokorejský režim dohlíží snad na všechny aspekty života občanů, kterým je odírána svoboda slova, tisku, shromažďování a sdružování a jejichž svoboda pohybu a pracovní práva jsou omezena. Ústava zaručuje „svobodu náboženského vyznání“, avšak skutečná náboženská svoboda neexistuje. Odhaduje se, že 150 tisíc až 200 tisíc lidí včetně politických vězňů je drženo v zadržovacích táborech, kde mnoho vězňů umírá v důsledku mučení, hladu, nemocí a existence ve špatných podmínkách.

Vojenská vláda v Barmě ve velkém využívá popravu, znásilňování, mučení, neoprávněné zadržení a násilné přestěhování celých vesnic, zejména etnických menšin, aby si uchovala svoji

moc. Vězněné a zadržené osoby jsou systematicky zneužívány a zadržovány v tvrdých, životu nebezpečných podmínkách. Političtí aktivisté jsou sledováni, šikanováni a vězněni. Laureátka Nobelovy ceny a vůdkyně opozice Aung San Suu Kyi zůstává v domácím vězení a bez komunikace se světem. Ve vězeních je zadržováno více než 1100 politických vězňů. Rozšířená zůstává nucená práce, obchodování s lidmi, odvod dětských vojáků a náboženská diskriminace. Vláda znovu svolala loutkové Národní shromáždění, do kterého sama vybrala delegáty bez možnosti svobodné diskuse. Tento krok byl zveřejněn pod názvem „cesta k demokracii“ a shromáždění mělo zrušit výsledky voleb z roku 1990 a přijmout novou, režimu nakloněnou ústavu. Kruté a násilné vládnutí vedlo také k útěkům množství uprchlíků, k šíření infekčních nemocí a k vývozu drog a lidí do sousedních zemí.

Íránská vláda flagrantně porušuje svobodu projevu a shromažďování a zintenzivňuje svůj boj proti disidentům, novinářům a reformátorům. To se děje cestou neoprávněných zatčení a vazeb, mučení, mizení osob, užití nadměrné síly a všeobecné neexistence spravedlivého veřejného procesu. Vláda nadále zadržuje a zastrašuje vyznavače náboženství Bahais a další náboženské minority. Írán se stal také místem konání široce odsuzované konference popírající holocaust. V přípravě na volby do shromáždění odborníků, které se měly konat v Íránu 15. prosince, byly diskvalifikovány dvě třetiny kandidátů včetně všech žen na kandidátkách, čímž bylo mnoho křesel obsazeno bez soutěže. Také stovky kandidátů v celonárodních obecních volbách byly diskvalifikovány. Domácí i mezinárodní výzvy k demokratickým změnám byly vládou v roce 2006 ignorovány s tím, že vláda podporovala teroristická hnutí v Sýrii a Libanonu a vyzývala ke zničení nejmenovaného členského státu OSN.

V Zimbabwe pokračovala vláda prezidenta Mugabeho ve všeobecném porušování lidských práv. Korupce a beztrestnost státních představitelů jsou všudypřítomné. Zákon z roku 2002 o úředních tajemstvích a zákon o veřejném pořádku a bezpečnosti jsou nadále platné a tvrdě omezují občanské svobody. V roce 2006 proběhly parlamentní doplňující volby a volby do okresních zastupitelstev venkovských oblastí, při kterých vláda zmanipulovala volební proces ve prospěch kandidátů vládnoucí strany. Převaha vládnoucí strany umožnila ústavní změny bez demokratických konzultací. Bezpečnostní síly šikanovaly, bily a nezákonně zatýkaly kritiky a představitele opozice. Útoky na farmy a zabavování majetku pokračovaly s nezměněnou silou a odehrávaly se často násilně. V menším měřítku pokračovala též kampaň nucených vystěhování, která v roce 2005 vedla k tomu, že 700 tisíc osob zůstalo v rámci Operace znovunastolení pořádku bez domova. Vláda se pokoušela narušit úsilí humanitárních organizací o poskytování pomoci. V prosinci navrhl prezident Mugabe a jeho přísluhovači prodloužení volebního období svého úřadu o 2 roky odložením prezidentských voleb na rok 2010.

Také na Kubě pokračovala vláda, dočasně v čele s Raulem Castrem vzhledem k onemocnění Fidela Castra, v porušování doslova všech práv občanů včetně základního práva na nenásilnou změnu vlády nebo kritiku revoluce a jejich vůdců. V roce 2006 zesílila vláda šikanování disidentů a dalších občanů, považovaných za hrozbu státu, často cestou davových akcí nazývaných „akt zapuzení“, jejichž součástí jsou verbální výhrůžky a fyzické útoky. K bití a zneužívání zadržovaných osob a vězňů nadále dochází beztrestně. Třebaže došlo k některým exemplárním propuštěním vězňů, zůstávalo ke konci roku ve vězeních nejméně 283 politických vězňů a zadržovaných osob, včetně 59 z 75 aktivistů za lidská práva a demokracii uvězněných během čistek v březnu 2003.

V roce 2006 se zhoršila situace v oblasti lidských práv v některých oblastech v Číně. Došlo k nárůstu počtu případů zásadních kauz sledování, šikany, zadržování a věznění politických a náboženských aktivistů, novinářů a spisovatelů, jakož i obhájců, kteří usilovali o výkon svých zákonných práv. Byli šikanováni a zadržováni i někteří jejich rodinní příslušníci. Velký počet masových demonstrací a protestů proti těmto porušováním pokračoval a v některých případech byly tyto protesty násilně potlačeny. Vláda uvalila zvýšený dohled na neziskové organizace, média včetně internetu, soudy a soudce. Pokračovala také represe neregistrovaných náboženských a menšinových skupin, zejména Uighurů a Tibeťanů.

Běloruská Lukašenkova vláda pokračovala ve své represivní politice i v roce 2006 a v některých aspektech represe zintenzivnila. Břežnové prezidentské volby byly zásadně zmanipulovány. V souvislosti s následnými veřejnými protesty proti výsledkům těchto voleb bylo při jejich potlačení zatčeno téměř tisíc lidí, z nichž mnoho dostalo krátké tresty odnětí svobody. Mnoho aktivistů a členů opozice včetně Alexandra Kozulina, který kandidoval proti Lukašenkovi v prezidentských volbách, bylo odsouzeno k odnětí svobody v trvání od 2 do 5 let.

Vláda Eritrie patřila i v tomto roce mezi nejrepresivnější vlády v subsaharské Africe a situace v oblasti dodržování lidských práv se ještě zhoršila. Vládní bezpečnostní síly se dopouštěly mimosoudních zabití a důvěryhodné zprávy hovoří o tom, že bezpečnostní síly střílely do jednotlivců, kteří se pokoušeli přejít hranici do Etiopie. Vláda také rozjela kampaň zatýkání těch, kteří se vyhýbají plnění vojenské služby, jakož i jejich příbuzných a důvěryhodné informace ukazují, že někteří z těchto zatčených byli mučeni. Stejně jako v roce 2005 vykazala vláda několik mezinárodních humanitárních nevládních organizací ze země, a to navzdory velkému suchu v Africkém rohu a jeho následkům. Pokračovala i omezení náboženských svobod.

Za čtvrté je problematickou realitou to, že jak roste celosvětový tlak na rozšiřování osobních a politických svobod, roste i odpor těch, kteří se cítí ohroženi politickými a společenskými změnami.

Obhájcí lidských práv a nevládní organizace hrají klíčovou roli v tom, jak úspěšné jednotlivé země v oblasti lidských práv jsou. V dnešním světě jsou problémy, kterým jsou jednotlivé státy vystaveny, natolik komplikované, že ani ti nejmocnější, je nemohou řešit sami. Vklad občanské společnosti a volná výměna myšlenek a informací, jsou pro řešení domácích i mezinárodních problémů klíčové. Omezování politického prostoru nevládních organizací a veřejné diskuse pouze zbrzdí růst každé společnosti.

V roce 2006 se v každém regionu světa našly takové státy, které reagovaly na narůstající požadavky na osobní a politické svobody, nikoliv tím, že by přijaly svoji povinnost vůči vlastnímu lidu, ale tím, že začaly potlačovat ty, kteří hájí lidská práva a zveřejňují jejich porušování, jako jsou nevládní organizace a nezávislá média včetně internetu. Nepřiměřeně velký počet zemí přijal anebo selektivně uplatňoval zákony a nařízení proti nevládním organizacím a novinářům. Nevládní organizace a novináři se též stali terčem mimoprávních opatření, často z rukou neznámých útočníků. Například:

V dubnu roku 2006 vstoupil v Rusku v platnost nový zákon o nevládních organizacích, který uvaluje přísnější podmínky na jejich registraci, přísněji dohlíží na nevládní organizace, ukládá jim oznamovací povinnosti, týkající se jejich programu a aktivit, a umožňuje Federální registrační službě odmítnout registraci nebo zakázat organizaci na základě vágních a subjektivních kritérií. V důsledku vládního tlaku a omezení došlo k úpadku svobody slova a nezávislosti médií. V říjnu neznámé osoby zavraždily aktivistku za lidská práva Annu Politkovskou, významnou novinářku, známou svými kritickými články o zneužívání lidských práv v Čečensku. Vláda využila svého vlastnictví rozhodujících podílů ve všech celostátních televizích a rozhlasových stanicích, jakož i ve většině vlivných regionálních stanic, a omezila přístup k informacím, považovaným za citlivé.

Také v Bělorusku pokračovaly útoky na nezávislá média a přísné daňové kontroly a požadavky na registraci neziskových organizací znemožňují fungování organizací občanské společnosti. Prodemokratický aktivista Dimitrij Daškevič byl v listopadu odsouzen na 18 měsíců do vězení za provozování neregistrované nevládní organizace.

Přestože kazašská vláda povolila registraci opoziční strany True Ak Zhol poté, co jeden z jejích předsedů byl zavražděn, vláda nadále velmi restriktivně interpretuje článek 5 ústavy a na jeho základě zakazuje ze zahraničí financované nestraničské školící aktivity určené pro politické strany s tím, že poskytování informací se v podstatě rovná financování politických stran. Prezident Nazarbajev podepsal v červenci zákonné dodatky, kterými se dále omezují média, což je považováno Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě ústy jejího zástupce pro svobodu médií za krok zpět. Vláda nadále aplikuje zákon o pomluvě, aby pokutovala, odsuzovala nebo

zakazovala působení kanceláří médií, novinářů a kritiků. V dubnu došlo k fyzickému útoku na jednoho zaměstnance zakázaného sdělovacího prostředku.

Svoboda slova, sdružování a shromažďování je v Turkmenistánu značně omezena a vláda se snaží kontrolovat činnost neziskových organizací. Třebaže je v zemi dostupná zahraniční satelitní televize, kontroluje vláda veškerá domácí média a domácí žurnalisté mají zákaz styku s cizinci, pokud si k tomu nezískají zvláštní povolení. Vládou kontrolovaný turkmenský Telecom umožňuje velmi omezený přístup k internetu. Od září 2002 nebylo povoleno otevírání nových internetových připojení. V srpnu byli zatčeni novináři Ogulspapar Myradova, Annakurban Amankličev a Sapardurdy Hadžijev a odsouzeni na 6 nebo 7 let odnětí svobody za nelegální držení zbraní, a to v uzavřeném a zkráceném trestním řízení. V září pak Myradova, zpravodajka Rádia Svobodná Evropa / Rádia Svoboda, zemřela ve vězení za podivných okolností. Nevládní organizace přinesly zprávu, že ona a její dva kolegové, byli během zadržení v létě mučeni s cílem získat jejich přiznání k trestnému činu nelegální držení zbraní. 21. prosince zemřel prezident Saparmurat Nijazov.

I vláda v Uzbekistánu usiluje o dohled nad činnostmi nevládních organizací a v této souvislosti ukončila činnost více než 200 organizací občanské společnosti včetně mezinárodních nevládních organizací v zemi působících, a to kvůli údajným porušením zákona. I nadále dochází k pronásledování nezávislých novinářů a aktivistů na poli lidských práv.

Vláda Sýrie přísně kontroluje šíření informací a zapovídá jakoukoliv kritiku svého působení, jakož i diskusi o sektářských záležitostech včetně náboženských práv a práv menšin. Ti, kteří taková omezení porušují a vyslovují své názory, jsou zadržováni a často biti. V únoru byl například zatčen novinář Adelmahfouz poté, co vyzýval k náboženskému dialogu v souvislosti s kontroverzním vyobrazením proroka Mohameda v novinových kreslených seriálech. Vláda využívá tiskového a publikačního zákona, trestního zákoníku a také zákona pro naléhavé situace k cenzuře přístupu na internet a obecně omezuje elektronická média. Docházelo také k šikanování aktivistů za lidská práva včetně jejich přísného sledování a zákazu vycestování za účelem účasti na workshopech a seminářích v zahraničí.

Svoboda tisku v Íránu byla omezena na maximální možnou míru v souvislosti se zákazem dvou nezávislých novin Shargh a Írán, se zablokovaným vstupem na určité internetové stránky, mezi kterými jsou i stránky New York Times a BBC v perštině a, s vězněním novinářů a bloggerů. Úřady používají zákaz opuštění země jako zbraň proti novinářům.

I v Burundi došlo k nárůstu počtu případů zatčení, zadržování a zastrasování novinářů a aktivistů za lidská práva ze strany státu. Mezi mnoha dalšími zatkla policie a po několik měsíců také zadržovala předsedu přední protikorupční nevládní organizace. Guvernér jedné z provincií údajně označil přední nevládní organizaci, působící v oblasti lidských práv, Ligu Iteka, za nepřítel míru. V listopadu vláda oficiálně oznámila, že pokud nepředloží povinné výroční zprávy, bude ze země vykázáno 32 registrovaných mezinárodních nevládních organizací.

Restriktivní atmosféra pro fungování občanské společnosti převládala i ve Rwandě. Domácí i zahraniční nevládní organizace mají ze zákona povinnost se každoročně registrovat a předkládat vládě zprávy o své činnosti. Úřady údajně požadovaly, aby některé nevládní organizace dříve než jim bude umožněn přístup k mezinárodním fondům, získaly schválení vlády na některé projekty. Navíc jsou všechny nevládní organizace nuceny stát se členy kolektivní organizace, jejímž cílem je lépe kontrolovat i jejich činnost.

I venezuelská vláda pokračovala v šikanování a zastrasování skupin občanské společnosti, zejména vůdčích představitelů nevládní organizace Sumate, dohlížející na průběh voleb. Soudní proces s těmito představiteli za trestné činy zločinného spolčení a velezrady v souvislosti s přijetím zahraničního grantu byl sice odložen na neurčito, nicméně jeho hrozba stále trvá. Ke konci roku projednávalo Národní shromáždění návrh zákona, jehož provádění by zvýšilo vládní dohled nad nevládními organizacemi a jejich financováním a znemožnilo jim pracovat v oblasti

lidských práv nebo posilování demokracie. Také nová ustanovení trestního zákoníku, která uvalují tresty odnětí svobody za urážku veřejného činitele, spolu s násilnými útoky na novináře, spoluvytvářejí klima autocenzury. Šikanování nezávislých a opozičních médií se zhoršilo. V prosinci oznámil prezident Chavez, že nebude znovu obnovena vysílací licence stanici Radio Caracas Television, nejstarší komerční televizní síť v zemi. Vláda obvinila majitele této televizní sítě z porušování veřejné důvěry a označila je za „pučisty“.

Nevládní organizace v Číně, jak domácí tak mezinárodní, jsou nadále vystavovány přísné kontrole a rozličným omezením. Ke konci roku 2006 Reportéři bez hranic oznámili, že ve věznicích se nachází 31 novinářů a 52 tvůrců internetových stránek. Třebaže vláda podporuje používání internetu, zároveň posiluje i kontrolu jeho používání a obsahu, omezuje informace a trestá ty, kteří porušují příslušná nařízení. Vláda uvalila přísnější podmínky pro registraci webových stránek, posílila oficiální kontrolu obsahu na internetu a rozšířila definici nelegálního obsahu. Pokračuje také v průběžném blokování přístupu na internetové stránky, které považuje za kontroverzní. Úřady údajně začaly aplikovat sofistikovanou technologii, jež umožňuje selektivní blokování konkrétního obsahu avšak nikoli celých webových stránek.

Vietnam nadále monitoruje a omezuje internet, a to blokováním mezinárodních webových stránek se zpravodajským obsahem v oblasti lidských práv. Zákony sice umožňují občanům stěžovat si otevřeně na neefektivní státní správu a na korupci, ale tisku je nadále zapovězeno vydávat články, které zpochybňují úlohu komunistické strany, propagují pluralismus a demokracii volné soutěže, nebo kladou otázky v souvislosti s dodržováním lidských práv. Přímý přístup na internet prostřednictvím nezávislých poskytovatelů je zakázán a majitelé internetových kaváren mají povinnost ukládat osobní informace o svých zákaznících a o navštěvovaných webových stránkách. Vláda propustila několik známých politických a náboženských disidentů včetně doktora Pham Hong Sona, který byl uvězněn za překlady článků o demokracii a jejich šíření po internetu.

Nejhorší realitou jsou doložené případy genocidy

Téměř 60 let po přijetí Všeobecné deklarace lidských práv OSN, která byla reakcí lidstva na hrůzy holocaustu a druhou světovou válku, dochází ke genocidě v oblasti súdánského Dárfúru.

Přestože byla v lednu 2005 podepsána rámcová mírová dohoda, která ukončila 22letou občanskou válku mezi severem a jihem a třebaže vznikla ve stejném roce vláda Jednoty, etnické konflikty i nadále sužují Súdán a v Dárfúru dosahují katastrofických rozměrů. Súdánská vláda a vládou podporované milice Janjaweed nesou odpovědnost za genocidu v Dárfúru a všechny strany dohody se dopouštějí zásadního porušování včetně zabíjení civilistů, znásilňování jako válečné zbraně, systematického mučení, loupeží a najímání dětských vojáků. Ke konci roku 2006 bylo důsledkem dárfúrského konfliktu nejméně 200 000 zabitých civilistů a vyhnání dvou milionů civilistů z jejich domovů pokračujícími boji. Více než 234 tisíc uprchlíků se uchýlilo do sousedního Čadu a Čad a Středoafriká republika zažívají násilné etnické konflikty podél svých hranic se Súdánem.

Přestože súdánská vláda vyjádřila svoji podporu rámcové dohodě z Addis Abeby, zároveň odmítla rozmístění mezinárodních jednotek v Dárfúru a v 2. polovině roku 2006 obnovila svou vojenskou ofenzívu. Zhoršující se bezpečnostní situace přinutila některé mezinárodní nevládní a humanitární organizace, aby omezily nebo zcela pozastavily své působení v místě.

Ochrana obránců lidských práv

Má-li být naplněn klíčový závazek Všeobecné deklarace lidských práv OSN, nesmí se mezinárodní společenství – zejména světové demokratické režimy – smířit s dnešní znepokojivou realitou a s tím, že ji není možné změnit. Naopak tato realita nás nutí, abychom spojili síly všech, kteří pracují ve prospěch lidské důstojnosti a politických reforem.

V roce 2006 bylo oceněno neohrožené úsilí obhájců lidských práv:

Valné shromáždění OSN přijalo v roce 2006 usnesení zdůrazňující potřebu ochrany obhájců lidských práv v Íránu, Bělorusku, Severní Koreji a Barmě.

Fond pro demokracii OSN, který vznikl z myšlenky předložené Valnému shromáždění prezidentem Bushem v roce 2004 a byl založen v roce 2005, úspěšně dokončil 1. rok svého působení. Správní rada Fondu přidělila finance 125 projektům, které vybrala z více než 1300 žádostí, předložených více než stovkou zemí. Tím došlo k rozdělení více než 35 milionů USD ve formě grantů, které převážně směřují k prodemokratickým občanským organizacím.

Regionálně pak přijalo Valné shromáždění Organizace amerických států (OAS) v červnu 2006 deklaraci ze Santa Dominga, jejímž obsahem je převratný multilaterální závazek zemí daného regionu „zaručit svobodu každého jednotlivce a jeho svobodu slova včetně přístupu k necenzurované politické diskusi a volné výměny myšlenek prostřednictvím všech forem sdělovacích prostředků včetně internetu.“ Ministři zahraničních věcí dále deklarovali své odhodlání rozvíjet a podporovat strategie a osvědčenou praxi k prosazení výše uvedeného. Meziamerická komise pro lidská práva OASu a její sekce pro obhájce lidských práv vydala zprávu popisující závažnost situace, které jsou tito obhájci lidských práv vystaveni v některých zemích. Zpráva zdůrazňuje potřebu podpořit na nejvyšší úrovni jejich práci.

V předvečer červencové vrcholné schůzky hlav států Shromáždění africké unie se setkali zástupci občanských organizací z 19 afrických zemí v Banjulu v Gambii a připravili doporučení pro nejvyšší představitele k úloze občanské společnosti při mechanismech vzájemného hodnocení plnění závazků úmluvy v jednotlivých zemích, v souvislosti se způsoby zlepšení přístupu k informacím a s navrhovanými protidiskriminačními zákony o občanství. Doporučení byla na následném summitu přijata.

V širším regionu Středního Východu a Severní Afriky se v rámci Fóra pro budoucnost setkali v Jordánsku u Mrtvého moře představitelé vlád a občanské společnosti spolu s partnery z G8. Téměř 50 vůdčích představitelů občanské společnosti zastupujících stovky organizací ze 16 zemí regionu se účastnilo diskusí o právním státě, transparentnosti, právech žen a dětí a o právním prostředí pro organizace občanské společnosti. Hovořili také o tom, jak posílit reformu zaváděním příslušných mechanismů pro provádění přijatých doporučení. Přestože největší část práce je stále před námi – přijetí a implementace doporučení předložených občanskou společností – pomohlo Fórum otevřít politický prostor, který dříve neexistoval, k tomu, aby mohly organizace občanské společnosti vznikat a být v interakci k vládám států v regionu.

V prosinci 2006 u příležitosti Mezinárodního dne lidských práv zahájila ministryně Riceová dvě významné iniciativy na podporu obhájců lidských práv a demokracie.

Jednak oznámila vznik Fondu pro obhájce lidských práv, který bude spravovat Ministerstvo zahraničních věcí. Fond bude pružně rozdělovat finanční prostředky ve formě malých grantů, které mají pomoci obhájcům lidských práv, kteří se dostali do mimořádných potíží v důsledku státních represí. Granty mohou sloužit k uhrazení právních nákladů, nákladů na zdravotní péči nebo pomoci uspokojit nejdůležitější potřeby rodin těchto aktivistů.

Ministryně Riceová také zveřejnila deset řídicích zásad pro neziskové organizace, které upravují zacházení s neziskovými organizacemi ze strany států a jejich vlád. Těmto klíčovými principům bude podléhat způsob, jakým Spojené státy jednají v oblasti nevládního sektoru a dále budou využity při hodnocení obdobného působení v jiných zemích. Zásady jsou doplňkem rozsáhlejších a detailnějších dokumentů OSN nebo jiných mezinárodních uskupení, které se týkají obhájců lidských práv, a mohou pomoci sjednotit celosvětovou podporu nevládnímu sektoru tím, že budou sloužit jako vhodný zdroj pro vlády mezinárodní organizace, skupiny občanské společnosti a novináře.

Tam, kde demokratické státy podporují práci obhájců lidských práv a organizací občanské společnosti, pomáhají občanům v zemích celého světa spoluvytvářet svobodně svůj vlastní osud. Tím pomáhají budovat bezpečnější a lepší svět pro všechny.

Je naší povinností hájit obhájce lidských práv, neboť jsou nositeli mírových a demokratických změn.

Česká republika

Zprávy o dodržování lidských práv ve světě
Vydal Úřad pro demokracii, lidská práva a pracovní záležitosti
6. března 2007

Česká republika je parlamentní demokracií a má přibližně 10,2 mil. obyvatel. Dvoukomorový parlament zvolil do čela státu prezidenta Václava Klause, který poté jmenoval Mirka Topolánka předsedou vlády. Svobodné a rovné parlamentní volby, které proběhly v červnu, vyústily v rovnoměrné rozdělení moci mezi pravicové a levicové strany, v důsledku čehož nebylo možné získat důvěru pro vládu. Nicméně mezitímní a krátkodobé vlády vykonávaly základní funkce a všichni představitelé postupovali v souladu s ústavou. Obecně funguje účinná civilní kontrola nad ozbrojenými složkami.

Vláda a státní správa chrání a respektují práva svých občanů. Nicméně i tak jsou zmiňovány přetrvávající problémy. V soudnictví zůstává problémem dlouhé přípravné řízení. Také korupce je rozšířená a systémová. Objevilo se několik medializovaných korupčních kauz, jejichž aktéry byli poslanci parlamentu nebo jiní státní představitelé, téměř ze všech politických stran a na nejvyšších úrovních vlády. Politikům se podařilo vyhnout se stíhání kvůli nedostatečným zákonům. Běžné je násilí na dětech a mzdová diskriminace žen přetrvává na pracovním trhu. Obchodování s lidmi za účelem jak sexuálního vykořisťování tak nucených prací přetrvává. Běžné jsou případy náhodných útoků ze strany neonacistů proti Romům a jiným „tmavým“ menšinám. Nárůst romských ghet a nedostatek vhodného vzdělání pro romské děti dávají vzniknout obavám.

ÚČTA K LIDSKÝM PRÁVŮM

Část 1. Úcta k osobní integritě a ochrana před

- a. svévolným a nezákonným zbavením života
Nebyly zaznamenány žádné případy nezákonných zabití ze strany státu nebo jeho zástupců.
- b. zmizením
Nebyly zaznamenány žádné případy politicky motivovaných zmizení osob.
- c. mučením a jiným krutým, nelidským nebo ponižujícím zacházením či trestu
Ústava i zákony zapovídají takové zacházení a žádné případy podobného zacházení nebyly ani zaznamenány. Použití nepřiměřené síly ze strany policie nepředstavuje závažný problém, třebaže se objevují občasné případy. Byl hlášen jeden případ špatného zacházení policie s romským občanem (viz část 5).

Úřad pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu (ÚDV) pokračoval ve vyšetřování činnosti vládních úřadů a členů komunistické strany v letech 1948 – 1989 a dále dokumentoval dříve vyšetřené kauzy. Podle údajů Úřadu bylo v 96 trestních věcech stíháno 190 pachatelů. 8 obžalovaných dostalo tresty odnětí svobody v délce od 2 do 5 let a 21 obžalovaných dostalo podmíněné tresty. Do konce srpna předložil Úřad státním zástupcům návrh na podání obžaloby na 121 obviněných v 95 trestních věcech. Na základě tohoto doporučení obžalovalo státní zastupitelství 100 osob. 25 bývalých důstojníků komunistické tajné policie (STB) bylo stíháno za účast na útocích proti disidentům při operaci Asanace, což byla cílená kampaň šikanování, mučení a zastrásování, namířená proti oponentům komunistického režimu v 70. a 80. letech. 18 bývalých policistů bylo odsouzeno k odnětí svobody, další 2 rozsudky se očekávají. 5 případů je stále vyšetřováno. Od roku 1989 bylo celkem odsouzeno 90 bývalých příslušníků STB, z nichž 26 bylo posláno do vězení.

Někteří politici, zejména členové komunistické strany, kritizují působení ÚDV a neúspěšně doporučují ukončení jeho činnosti. Jeden poslanec parlamentu za komunistickou stranu, Josef Vondruška, se sám podílel na šikanování vězňů za komunistické éry. Třebaže političtí vězni v médiích veřejně potvrdili brutální zacházení, úřady Vondrušku formálně nestíhají.

Podle údajů Ministerstva vnitra téměř 800 bývalých důstojníků STB zůstalo příslušníky policie. V říjnu přiznal náměstek ředitele pražské policie, že je bývalým důstojníkem STB, a rezignoval. V lednu a dubnu potvrdil odvolací soud odsuzující rozsudky z roku 2005 proti dvěma bývalým agentům tajné policie, kteří byli obviněni z mučení a utlačování disidentů v 70. letech (operace Asanace) a zvýšil jejich tresty ze 3 na 4 roky odnětí svobody v zařízení s dohledem. V dubnu 2005 se policie v Praze dopustila nevhodného zacházení se dvěma bratry, příslušníky menšiny, kteří byli zadrženi pro podezření, že šíří nelegální plakáty. Bratři byli odvedeni na stanici, svlečeni a nuceni dělat kliky. Následně byli policií tak zbiti, že jeden z chlapců krvácel a utrpěl krevní výron. Případ nebyl šetřen inspekcí Ministerstva vnitra, avšak Liga pro lidská práva rozhodnutí případ odložit napadla. Během roku byli pak dva policisté, kteří se násilnosti dopustili, odsouzeni za zneužívání pravomoci a přinucení odstoupit ze svých funkcí. První z policistů byl odsouzen k 15 měsícům odnětí svobody a 3leté podmínce po propuštění a dále mu byl uložen zákaz působení ve vojenských nebo policejních složkách po dobu 3 let. Druhý policista byl odsouzen k 6 měsícům odnětí svobody a jednomu roku v podmínce.

Ve věci policejního násilí, které uváděli jeden Brit a jeden Novozélandčan v roce 2004, soud prozkoumal jejich odvolání, ale pro nedostatek důkazů potvrdil osvobozující rozsudek.

Během velkého neonacistického pochodu v Praze byla 1.května Kateřina Jacques, v té době ředitelka odboru pro lidská práva Úřadu vlády a později poslankyně parlamentu za stranu Zelených, zbita a zkopána policistou Tomášem Čermákem poté, co odmítla ukončit svůj protest proti neonacistům. V médiích se objevily fotografie incidentu, na kterých Jacques leží na zemi a Čermák do ní kope. Policie zadržela i fotografa, který incident vyfotil. Byli vyšetřováni i přihlížející policisté, kteří nezasáhli. V důsledku incidentu byli v červnu ředitelé místních policií sesazeni a prezident policie nebyl povýšen. Čermákův plat byl na 1 měsíc snížen o 10 %. V srpnu inspektoři Ministerstva vnitra doporučili, aby byl Čermák stíhán pro zneužití pravomoci, omezování osobní svobody a útok. V září Inspekce Ministerstva vnitra odložila případ vyšetřování policistů, kteří přihlíželi a nezasáhli, když Čermák bil Jacques. V listopadu rozhodl státní zástupce o odložení případu stíhání Čermáka s tím, že Čermákovo jednání „nezakládalo trestný čin“.

Podmínky ve věznicích a vazebních věznicích

Podmínky ve věznicích v zásadě splňují mezinárodní normy a návštěvy nezávislých pozorovatelů v oblasti lidských práv jsou povolovány. V dubnu a březnu navštívil Českou republiku Evropský výbor pro prevenci mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení či trestu (CPT). CPT ve svých závěrečných zprávkách zmiňuje přeplněnost věznic a nedostatek osobního prostoru pro vězně jako trvalý problém a doporučil, aby věznice i vazební věznice usilovaly o splnění minimální normy 12 čtverečních stop na vězně. CPT také zdůraznil potřebu zajistit, aby vězni za nenásilné trestné činy nebyli umístováni na cely s vězni odsouzenými za násilí.

Český helsinský výbor v dubnu shledal, že třebaže věznice splňují vnitrostátní pravidla, je jich polovina přeplněna a tudíž neplní mezinárodní standardy pro fyzické podmínky a dostupnost činností pro vězně.

d. svévolným zatčením a zadržováním

Ústava zapovídá svévolné zatčení a zadržování a tento zákaz je dodržován.

Úloha policie a bezpečnostního aparátu.

Úlohou policie je prosazovat dodržování zákona a udržovat pořádek. V těchto činnostech byla policie povětšinou úspěšná. Bezpečnostní služba, tedy zpravodajská a informace shromažďující služba bez pravomoci zatýkat, se zodpovídá parlamentu a předsedovi vlády. Problémem je korupce policie. Ministerstvo vnitra dohlíží na fungování policie a Inspekce Ministerstva vnitra má na starosti vyšetřování případů údajného pochybení na straně policie. Tento systém je však kritizován kvůli nedostatečné nezávislosti. Vláda nadále usiluje o policejní reformu, jejímž obsahem jsou mimo jiné dohledové mechanismy, metody oznamování korupce a lepší vzdělávání a výcvik policie. Beztržnost problémem není.

Podle údajů Ministerstva vnitra vedla policie v první polovině roku 65 vyšetřování úplatkářství a 48 vyšetřování zneužití pravomoci veřejným činitelem. Ve stejném období Ministerstvo spravedlnosti uvádí 38 odsouzení veřejných činitelů za trestnou činnosti související se zneužitím pravomoci. 8 z těchto obžalovaných bylo odsouzeno nepodmíněně. Vedle toho bylo 43 obžalovaných odsouzeno za úplatkářství, avšak pouze 4 byl udělen trest odnětí svobody až do výše 5 let. Mnoho pozorovatelů vyjadřuje svoji nespokojenost s tím, že menší případy korupce zůstávají opomenuty a že stíhání velkých kauz je často neúčinné.

V únoru začal u pražského Městského soudu největší soudní proces v historii země. 36 členů tzv. Berdychova gangu, včetně 5 příslušníků policie, bylo obviněno z 36 různých trestných činů včetně krádeže, vydírání, vraždy a únosu. Vůdce gangu, David Berdych, byl odsouzen k 9 letům vězení, ostatní členové gangu dostali tresty v rozpětí od 8 do 14 let odnětí svobody. Proces trval až do konce roku vzhledem k velkému počtu svědků.

Vláda nadále usilovala o zvýšení informovanosti mezi policií a státními zástupci o rasově a etnicky motivovaných trestných činech tím, že do školících programů zapojila romskou otázku, že nadále shromažďovala data o míře viktimizace a zkoumala možné protixtremistické strategie. Povědomí o závažnosti trestných činů s rasovým nebo etnickým podtextem mezi policií a státními zástupci se zvýšilo, nicméně pozorovatelé nadále kritizují neúčinnost a pomalost vyšetřování takových trestných činů. I nadále pokračovaly snahy o najímání Romů k policii a o zlepšování vztahů mezi policií a romskými komunitami.

Zatčení a vazba

Osoby, podezřelé ze spáchání trestných činů, byly řádně zatýkány a zatykače se opíraly o dostatečné důkazy a byly vydány státním zástupcem. Zatčení byli předvedeni před nezávislý soud. Policie je oprávněna zadržet osobu bez sdělení obvinění až po dobu 48 hodin. Během této doby mají zadržení právo na právního poradce na náklady státu, ale nemohou kontaktovat členy rodiny. Do 48 hodin musí policie získat rozhodnutí soudce a státního zástupce o tom, že podezřelý bude obviněn. Jakmile je rozhodnuto o sdělení obvinění, je podezřelý oprávněn kontaktovat rodinu. V některých případech může soudce umožnit zadržení až na 90 dní před formálním sdělením obvinění tak, aby mohlo probíhat trestní vyšetřování (vyšetřovací vazba). Zákon umožňuje propuštění na kauci s výjimkou některých závažných trestných činů anebo existuje-li nebezpečí ovlivňování svědků.

Problémem je dlouhotrvající vazba v přípravném řízení. Ze zákona s výjimkou „zvlášť závažných“ trestných činů nesmí vazba v přípravném řízení překročit trvání 2 let. Podle údajů vězeňské služby z července trvala průměrná vazba 145 dní. 27 zadržených, což představuje asi 1,1 % všech vazebně stíhaných, bylo ve vazbě více než 2 roky. Podezřelý má právo kdykoli požádat vyšetřovací orgány o propuštění z vazby.

Amnestie

V průběhu roku udělil prezident amnestii 21 osobám z humanitárních důvodů. V jejím důsledku byli odsouzení propuštěni z věznic anebo bylo upuštěno od jejich deportace a byli propuštěni ze záchytných středisek.

e. odepřením spravedlivého veřejného procesu

Ústava i zákony uzákoňují nezávislost soudnictví a i v praxi je soudní nezávislost dodržována. Avšak účinnost soudního řízení je nadále politicky ovlivňována, ztěžováno strukturálními a procesními nedostatky, jakož i nedostatkem odbornosti a zdrojů. Objevila se obvinění z korupce v soudnictví, zejména u konkurzních a obchodních soudů.

Soudní systém sestává z okresních, krajských a vrchních soudů. Nejvyšší soud je nejvyšším odvolacím soudem, ale zvláštní Ústavní soud rozhoduje o ústavnosti zákonů. Soudci jsou navrhováni ministrem spravedlnosti a doživotně jmenováni prezidentem. Soudce ústavního soudu potvrzuje Senát. Obžalovaní mají právo odvolat se proti rozhodnutím okresních soudů, přes několik úrovní soudního systému až k Nejvyššímu soudu. Netrestní věci spadají do systému správních soudů, z nichž nejvyšší je Nejvyšší správní soud.

Během roku došlo k několika událostem, které znovu poškodily nezávislost soudů na v očích veřejnosti. V únoru odvolal prezident Klaus předsdkyni Nejvyššího soudu Ivu Brožovou s odůvodněním, že neuspokojivě plní své povinnosti. Předsdkyně Brožová se obrátila na Ústavní soud, který rozhodl o jejím znovuustavení do funkce s tím, že prezident nebyl oprávněn Brožovou odvolat.

V dubnu 2005 byl v Ústí nad Labem zatčen soudce Krajského soudu Jiří Berka a obviněn ze zločinného spolčení a podvodu. Jednalo se o první případ soudce obžalovaného ze zločinného spolčení. Ze zákona musí být zatčení soudce ve výkonu funkce vždy předem schváleno prezidentem. Proces začal v únoru a očekává se, že bude trvat více než rok, neboť je v kauze 8 spoluobviněných včetně ředitele Národního bezpečnostního úřadu. Žalobce uvádí, že skupina kolem Berky zpronevěřila téměř 13,7 milionů amerických dolarů (300 mil. Kč) českým společnostem.

Ministerstvo spravedlnosti zprovoznilo telefonickou linku umožňující občanům oznamovat podezření z korupce v soudnictví. Do června se na linku obrátilo 18 volajících, zatímco v roce 2005 to bylo 57 volajících a v roce 2004 263. Do června obdrželo ministerstvo 26 písemných stížností na korupci, v roce 2005 to bylo 47 takových stížností a v roce 2004 137. Pozorovatelé vysvětlují klesající zájem veřejnosti o volání na tyto telefonické linky tím, že se podobných linek nabízí velké množství, a také tím, že nejsou přesvědčeni, že dojde k potrestání obviněného. Téměř každé ministerstvo a také mnohá města mají své vlastní protikorupční telefonní linky. Ze všech stížností na korupci se jich 26 % dotýká soudců, 7 % státních zástupců a 66 % dalších úředníků a představitelů. Ministerstvo přímo vyřešilo 66 % všech takových oznámení, 12 % jich bylo předáno policii k dalšímu vyšetřování.

Trestní proces

Ústava a zákony zaručují právo na spravedlivý soudní proces a toto právo je nezávislým soudnictvím dodržováno.

Soudní procesy jsou veřejné, nepoužívá se však porotní systém. Namísto toho rozhoduje o vině nebo nevině soudní senát, a to v závažných případech, v dalších případech rozhoduje samosoudce. Obžalovaní mají právo zúčastnit se procesu, radit se se svým právním zástupcem, který jim má být poskytnut na útraty státu a s dostatečným časovým předstihem. Obžalovaní mají právo konfrontovat svědky, kteří svědčí proti nim, klást jim otázky a navrhnout svědky a důkazy ve svůj prospěch. Obžalovaní a jejich obhájci mají přístup k důkazům, které má žalobce. Vychází se z presumpce nevinoty a je zaručeno právo na odvolání. Tato práva jsou zaručena všem občanům bez rozdílu.

Existuje význačný nápad věcí, třebaže se v některých oblastech situace zlepšuje. Například v roce 2005 umožnily obchodní soudy zjednodušené řízení například cestou elektronických podání určitých dokladů, což vedlo ke snížení čekacích lhůt z měsíců na týdny. V roce 2005

bylo k Evropskému soudu pro lidská práva (ECHR) podáno přibližně 1000 stížností občanů, z nichž většina se týkala průtahů v soudním řízení.

Politických vězňů a zadržení

O politických vězňích či zadržených nebyly získány žádné informace.

Civilní proces a možnosti nápravy

Také v civilních věcech funguje nezávislé a nestranné soudnictví. Možnost žalovat o náhradu škody v souvislosti s porušováním lidských práv či o příkaz k pozastavení takových porušování není nijak omezena. Existují jak správní tak soudní cesty domáhání se ochrany proti údajným porušováním.

Restituce majetku

Zákon o restitucích z roku 1991 se vztahuje pouze na majetek zabavený po komunistickém převratu v roce 1948. V roce 1994 novelizoval parlament tento zákon, aby umožnil restituce nebo náhrady za majetek nezákonně zabraný mezi lety 1938 a 1945. Tato novela umožnila zahrnout i židovský soukromý majetek, zejména nemovitosti, zabavený nacisty. Jak novela tak původní zákon požadují, aby restituent byl českým občanem. Tato podmínka občanství nespravedlivě dopadla na ty Čechy, kteří získali ve Spojených státech amerických občanství americké a jako naturalizovaní američtí občané byli povinni se ve smyslu Úmluvy z roku 1928 mezi oběma zeměmi českého občanství vzdát. Úmluva byla zrušena až v srpnu 1997, kdy však již uplynula lhůta pro podání restitučních návrhů, která byla stanovena na léta 1992 a 1995. Vedle toho zůstávají nevyřešené nároky na židovský obecní majetek (viz část 2c).

V listopadu prodloužila vláda na dalších 5 let finanční podporu Střediska pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí 2. světové války. Zároveň parlament přijal novelu restitučního zákona, která ruší lhůtu pro podání nároků na navrácení uměleckého majetku. Prezident novelu podepsal v listopadu. S výjimkou restitucí uměleckých předmětů již všechny lhůty pro restituce vypršely.

f. svévolnému zasahování do soukromí, rodiny, domova nebo korespondence
Ústava a zákony výše uvedené zasahování zapovídají a v praxi je tento zákaz dodržován. Nicméně se objevily zprávy o užívání rozličných metod místní samosprávou k vystěhování romských obyvatel. Nadále probíhá vyšetřování údajné nucené sterilizace romských žen, které k ní nedaly informovaný a právoplatný souhlas a ke které docházelo v předchozích letech. Někteří obvinění jsou stíháni.

Několik případů, týkajících se údajné sterilizace romských žen, je v řízení před soudem. V roce 2004 obvinilo Evropské středisko pro romská práva (ERRC) český stát z pokračující nucené sterilizace, se kterou započal minulý komunistický režim. ERRC a jeho partnerské organizace tvrdí, že tato praxe pokračovala i po pádu režimu, a uvádějí, že souhlas obětí buď nebyl vůbec získán anebo byl získán za okolností, za kterých je získání informovaného a právoplatného souhlasu nemožné.

Za posledních 30 let si na nucenou sterilizaci stěžovalo u Úřadu ombudsmana pro lidská práva celkem 87 žen (přibližně 10 z nich nejsou Romky). V prosinci 2005 zveřejnil ombudsman zprávu k otázce sterilizace, která doporučuje vyplatit obětem náhradu škody. Ombudsman v roce 2005 dále postoupil 5 věcí proti pracovníkům ve zdravotnictví k dalšímu vyšetřování a případnému stíhání. Vyšetřování probíhají, nicméně další z doporučení ombudsmana zatím zohledněna nebyla.

V prosinci 2005 uložil Okresní soud v Ostravě ostravské nemocnici, aby se omluvila Heleně Ferenčíkové, romské ženě, která byla sterilizovaná v roce 2001, po narození jejího druhého

dítěte. Ferenčiková se proti rozhodnutí odvolala s tím, že žádá finanční náhradu. Ke konci roku byla kauza stále v běhu.

Část 2. Úcta k občanským svobodám:

a. Svoboda slova a tisku

Ústava a zákony zaručují svobodu slova a tisku a i v praxi jsou tyto svobody státem respektovány. Také akademická svoboda není omezována. Nezávislý tisk, funkční soudnictví a fungující demokratický politický systém dohromady představují záruku svobody slova a tisku. Nezávislá média fungují aktivně a vyjadřují celou škálu názorů a postojů bez jakýchkoliv omezení.

Zákon umožňuje uložení trestu odnětí svobody v délce 6 měsíců až 3 let osobám, které popírají komunistické zločiny nebo nacistický holocaust. Verbální podněcování nenávisti na základě rasy, náboženství, třídy, národnosti a nebo příslušnosti k jiné skupině je též nezákonné a zakládá trest odnětí svobody v délce až 3 let.

Stát může vynucovat legislativu, která zapovídá podněcování nenávisti tím, že přeruší nepovolené koncerty, shromáždění nebo aktivity. Na rozdíl od roku 2005 policie nepřerušila koncerty z produkce neonacistických skupin.

Denis Gerasimov, který byl v roce 2004 obviněn policií z držení nacistických propagandistických materiálů, byl v roce 2004 nejdříve osvobozen. Odvolací proces skončil v dubnu 2005 opět osvobozujícím rozsudkem. Gerasimovi bylo umožněno vrátit se do Ruska, avšak další proces je plánován na rok 2007.

Svoboda na internetu

Na přístup k internetu nejsou uvalována státem žádná omezení a nemáme zprávy, že by stát monitoroval e-maily či internetové chaty. Jednotlivci i skupiny mají svobodu vyjadřovat své názory na internetu, jakož i elektronickou poštou. Podle statistického úřadu 47 % osob starších věku 10 let uvádí, že internet používalo v posledních 3 měsících daného roku a 70 % obyvatel mladších 55 let užívá internet pravidelně.

Akademická svoboda a kulturní události

Akademická svoboda ani kulturní události nejsou státem nijak omezovány.

b. Svoboda poklidného shromažďování a sdružování

Svoboda shromažďování

Ústava a zákony zaručují svobodu shromažďování a v praxi je tato svoboda respektována. Stát má však právo ze zákona omezit shromáždění, která podněcují nenávist a netolerantnost, obhajují potlačování individuálních nebo politických práv a nebo ohrožují bezpečnost jejich účastníků. Pro konání demonstrace je nezbytné získat povolení, avšak policie nezasahovala při spontánních mírových demonstracích.

V srpnu policie zastavila neonacistický pochod před Izraelskou ambasádou v Praze a zatkla řadu jeho účastníků pro držení zbraní. Další zprávy o této kauze nebyly ke konci roku dostupné.

Během roku probíhala po celé zemi v několika městech shromáždění organizovaná neonacistickými a skinheadskými organizacemi. 1. května se konala největší taková demonstrace v Praze, které se zúčastnilo více než 400 skinheadů, provolávajících fašistická hesla.

Stát může vynucovat legislativu, která zapovídá podněcování nenávisti tím, že přeruší nepovolené koncerty, shromáždění nebo aktivity. V prosinci policie ukončila noční koncert za účasti asi 120 neonacistů v Českých Budějovicích v okamžiku, kdy jedna ze skupin začala hrát rasistickou hudbu. Policie zatkla 7 osob pro podněcování nenávisti ke skupině osob a pro omezování jejich práv a svobod. Ke konci roku nebyly v této věci k dispozici žádné nové informace.

V červenci 2005 rozešlo násilně několik stovek policistů účastníky každoročního techno koncertu pod širým nebem s názvem Czech Tek, který se konal v západočeském Mlýnci. Důvodem byla nedostatečná registrace ze strany pořadatelů. Nevládní organizace a pozorovatelé uváděli, že policie při rozehnání koncertu užila sílu nepřiměřeně. To vyústilo v desítky zranění mezi návštěvníky koncertu i příslušníky policie a vedlo k mnoha zatčením. Na základě hlasitého volání médií a skupin za lidská práva zahájilo Ministerstvo vnitra vyšetřování incidentu, avšak shledalo, že policie se ničeho nezákonného nedopustila. V lednu tehdejší ministerský předseda Paroubek a ministr vnitra Bublan odmítli předložit zprávu o úkonech policie během Czech Teku. Po všestranné kritice zásahu zahájil nezávislé vyšetřování záležitosti také úřad ombudsmana. V lednu úřad ombudsmana formálně odsoudil policii za nepřiměřené užití síly. 4 policisté z Chebu byli obviněni ze zvlášť hrubého nakládání s účastníky koncertu. Inspekce Ministerstva vnitra uzavřela případ vyšetřování policie, ale nejvyšší státní zástupkyně věc v srpnu znovu otevřela. Vyšetřování Nejvyššího státního zastupitelství bylo koncem roku stále v běhu. Hlavní organizátor koncertu byl stíhán za poškozování majetku, ale v říjnu byl osvobozen. Další kauza proti jinému návštěvníku koncertu byla ke konci roku ještě v běhu.

Svoboda sdružování

Ústava a zákony zaručují svobodu sdružování a tato svoboda je státem respektována v praxi. Organizace, sdružení, nadace a politické strany mají povinnost registrace u místních úřadů nebo na Ministerstvu vnitra. Zákon zapovídá aktivity politických stran na akademické půdě, ale studenti mají možnost vytvářet vlastní politická uskupení.

c. Svoboda náboženství

Ústava a zákony zaručují svobodu náboženství a tato svoboda je v praxi státem respektována.

Všechny náboženské skupiny, úředně zaregistrované u Ministerstva kultury, mají nárok na omezené daňové zvýhodnění a státní dotace. Aby se kvalifikovaly na první úroveň zvýhodnění, která zajišťuje osvobození od daně, musejí náboženské skupiny doložit členství alespoň 300 dospělých členů, kteří jsou trvalými rezidenty. Pokud chce skupina získat registraci pro zvýhodnění ve druhé skupině, které dává specifická další práva (jako je výuka náboženství na státních školách, vysílání osob k výkonu kněžských povinností u vojska, nárok na státní finanční podporu, oprávnění oddávat a zakládat církevní školy), musí být registrována po dobu nejméně 10 let a získat alespoň jeden podpis na 1000 občanů (podle posledního sčítání), to je přibližně 10200 podpisů. Jen málo menších a méně zavedených náboženství bylo schopno získat požadovaný počet podpisů k registraci ve druhé skupině. Několik neregistrovaných náboženských skupin kritizuje zákon jako diskriminační proti menším náboženstvím. Náboženské organizace mají též možnost registrovat se jako občanská sdružení. Pak nemusejí procházet stupňovaným registračním procesem. Náboženské skupiny registrované před rokem 1991, jako například nepočtená židovská obec, nemusí nově plnit podmínky pro registraci. V České republice je 26 oficiálně uznávaných náboženských skupin, z nichž 9 je oprávněno vyučovat na státních školách.

Arménská apoštolská církev byla v konečné fázi procesu registrace

Muslimská komunita, která má registraci od roku 2004, požádala u Ministerstva kultury o výjimku, která by umožnila zrychlené získání registrace druhé úrovně. Komunita usiluje o oprávnění učit Islám ve školách, vysílat duchovní představitele do armády a vězení, spravovat školy a oddávat. Žádost byla zamítnuta kvůli negativnímu postoji ministerstva vnitra, spravedlnosti, školství a obrany.

Neregistrované náboženské skupiny mají právo se shromažďovat a praktikovat náboženství dle své vůle. Tištěné materiály mohou vydávat bez omezení. Nesmějí však právně vlastnit majetek a z toho důvodu často zakládají občanská zájmová sdružení.

V lednu podalo 25 převážně křesťansko-demokratických senátorů stížnost na Ministerstvo kultury proti novele zákona o církvích z listopadu 2005, kterým se upravuje provádění církevních aktivit včetně provozování škol a kostelů, a dohled nad nimi. Stěžovatelé tvrdí, že nový zákon porušuje ústavou zaručenou odstavci ovládnutí církve od státu.

Ve věci plánované výstavby mešit v Teplicích a Orlové, o kterou muslimská komunita usiluje od roku 2004, nedošlo k žádnému pokroku. Muslimská komunita dosud nepředložila projekt na Stavební úřad v Teplicích a plán na výstavbu mešity v Orlové byl zřejmě opuštěn docela.

Třebaže se vláda zavázala k restituci židovského a katolického majetku zabaveného za nacistického a později komunistického režimu, je restituce katolického majetku v praxi velmi pomalá a sporná. V září potvrdil Nejvyšší soud rozhodnutí pražského Městského soudu a pražského okresního soudu, že katedrála svatého Víta na pražském Hradě patří římsko-katolické církvi a nikoliv státu. Církev a stát vedou o katedrálu spor již více než 13 let. K navrácení soukromého majetku jeho židovským vlastníkům ve většině případů došlo, avšak některé kauzy zůstávají nevyřešené. Během roku bylo zahájeno řízení ve věci vlastnictví náboženského majetku mezi Brněnskou židovskou obcí a státem. Ke konci roku byla tato věc stále v běhu.

Podle zákona z roku 2000 odcizené umělecké předměty včetně náboženských předmětů měly být nárokovány do prosince. 3. listopadu prodloužila vláda na 5 let finanční podporu Střediska pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí 2. světové války. Vedle toho schválil parlament novelu restitučního zákona, kterou se ruší prosincová lhůta pro podání nároků k uměleckým předmětům. 30. listopadu tuto novelu podepsal prezident. S výjimkou restitucí uměleckých děl všechny lhůty pro podání restitučních nároků již vypršely.

Diskriminace a porušování lidských práv ve společnosti

V zemi žije několik tisíc občanů židovského původu. Antisemitské nálady jsou na veřejnosti velmi zřídka a případy popírání holocaustu jsou velmi přísně vyšetřovány a stíhány. Nadále existuje malé ale houževnaté a relativně dobře organizované hnutí extrémní pravice s antisemitskými názory. Ministerstvo vnitra nadále usiluje o potírání neonacistických hnutí cestou sledování jejich činností, spolupráce s policií sousedních zemí a cíleného úsilí zakázat nepovolené koncerty a shromáždění neonacistických skupin.

V průběhu roku došlo k několika antisemitickým incidentům. Objevily se i informace o plánovaném rozsáhlém útoku na židovskou obec. V březnu byla vandaly poškozena neaktivní synagoga v Krnově, vandalové ji popsalí nápisy oslavujícími holocaust. V dubnu byli sprejery namalovány obscénní obrázky, namířené proti Židům, na vilu, která před 2. světovou válkou patřila známé židovské rodině. 1. května se konal v Praze rozsáhlý neonacistický pochod, při kterém policie zbilá představitele hnutí na ochranu lidských práv, kteří protestovali proti neonacistům (viz část 1 c). V říjnu vandalové ukradli bronzovou plaketu z bývalého nacistického koncentračního tábora v blízkosti Prahy. Vandalové také zničili nebo poškodili několik náhrobků na židovském hřbitově v Hroznětíně. Policejní vyšetřování výše uvedených trestných činů nevedlo k žádným zatčením.

V říjnu přinesly přední deníky zprávu, že zpravodajské služby posílily opatření k zabránění připravovaného únosu a vraždy desítek českých Židů. Muslimští extrémisté, napojení na neznámou skupinu, údajně plánovali únos židovských obyvatel Prahy a jejich držení, jako rukojmích, v synagoze v Jeruzalémské ulici, následné předstírané vyjednávání a vyhození synagogy a všech uvnitř do povětří. Vláda se k těmto zprávám nevyjádřila, avšak dočasně zvýšila úroveň ostráživosti a posílila bezpečnostní opatření v blízkosti významných židovských institucí, jakož i dalších míst, která představují bezpečnostní riziko.

18. listopadu na koncertě, kterého se v blízkosti města Tábora účastnilo asi 250 skinheadů, užil jeden z účastníků nacistický pozdrav. Policie nijak nezasáhla.

Během roku odložila policie vyšetřování případu vandalismu z roku 2005, spáchaného na synagoze a třech židovských pomnících, neboť pachatele neidentifikovala. Jednalo se o případ vandalismu Památníku holocaustu v Teplicích, ke kterému došlo v srpnu, poničení několika dveří a oken na synagoze v Krnově a o zářijové poškození náhrobku na židovském hřbitově ve Velkém Pečíně. Dalším případem bylo povalení památného kamene na paměť židovského umělce v Jihlavě, ke kterému došlo v říjnu. Místní židovské organizace se domnívají, že policie vedla vyšetřování řádně a souhlasí se závěrem, že pachatelé vandalismu je obtížné odhalit.

V zemi působí několik skupin, které obhajují násilí a nenávisť proti Židům. Jedna z těchto neonacistických skupin, Hnutí národního odporu, podala v srpnu žádost k prezidentovi o povolení bojovat s iránskými vojenskými jednotkami proti Izraeli a vyhrožovala násilím proti Židům a synagogám, pokud jim povolení nebude uděleno.

Město Praha vyhlásilo rok 2006 rokem židovské kultury, kterým se připomíná 100. výročí Židovského muzea v Praze.

Detailnější informace viz Zpráva o náboženské svobodě ve světě za rok 2006.

d. Svoboda pohybu v zemi, cestování do zahraničí, emigrace a repatriace

Ústava a zákony zaručují výše uvedená práva a tato práva jsou v praxi všeobecně dodržována.

Ústava a zákony zapovídají násilné vyhnání do exilu a takové případy nebyly zaznamenány.

Ochrana uprchlíků

Zákon upravuje udělování azylů a statutu uprchlíka v souladu s Úmluvou OSN o uprchlících z roku 1951 a jejím Protokolem z roku 1967. Byl vytvořen systém na ochranu uprchlíků včetně ochrany proti refoulementu, tedy návratu uprchlých osob do země, kde budou vystaveni persekuci. Vládní úřady pokračovaly v udělování statutu uprchlíka nebo azylu a z humanitárních důvodů přijala země v prosinci 2005 15 uzbeckých uprchlíků.

V roce 2005 poskytla vláda dočasnou ochranu osobám, které se nekvalifikují jako uprchlíci ve smyslu Úmluvy z roku 1951 či Protokolu z roku 1967. Tato dočasná ochrana byla během roku poskytnuta 78 osobám.

Zákon taxativně vyjmenovává tzv. „bezpečné země původu“, u kterých žadatelé pravděpodobně statut uprchlíka nezískají. Zákon však automaticky žádosti žadatelů z těchto zemí nezakazuje. Žadatelé, kterým byl statut zamítnut, se mohou odvolat k příslušnému krajskému soudu. V květnu 2005 uzákonil parlament povinnost přezkumu rozhodnutí krajských soudů senátem čítajícím 5 soudců. Tento senát pak předává případy k dalšímu projednání Nejvyššímu správnímu soudu. Cílem tohoto opatření je zjednodušit azylový proces a snížit možnost zneužití systému nelegálními migranty. Novela zákona také omezuje

možnost odvolat se k Nejvyššímu správnímu soudu po zamítnutí krajským soudem pouze na výjimečné případy.

V roce 2005 vydal Ústavní soud rozhodnutí, že azylové řízení se buď musí konat v jazyce, kterému žadatel rozumí anebo, že musí mít žadatel zajištěno tlumočení. Vláda pokračovala ve spolupráci s Úřadem vysokého komisaře OSN pro uprchlíky a s dalšími humanitárními organizacemi při poskytování pomoci uprchlíkům a žadatelům o azyl.

Část 3: Ochrana politických práv: Právo občanů na pokojnou změnu vlády

Ústava a zákony zaručují občanům právo pokojně změnit vládu a občané toto právo v praxi vykonávají v opakovaných svobodných a rovných volbách na základě všeobecného volebního práva.

Volby a účast na politickém životě

Poslední všeobecné volby se konaly v červnu do Poslanecké sněmovny, tedy dolní komory parlamentu, a v říjnu do části Senátu a obecních zastupitelstev. Obojí volby proběhly jako svobodné a rovné. Jednotlivci i strany mohli ve volbách svobodně kandidovat.

24. dubna, krátce před parlamentními volbami v červnu, napadli skinheadi hrubě násilným způsobem místopředsedu komunistické strany Jiřího Dolejše na stanici metra kvůli jeho vysokému postavení v komunistické straně. Útočníci nebyli nikdy dopadeni a potrestáni (viz část 5).

Ženy a etnické skupiny jsou obecně málo zastoupeny v politice a ve vládě. V 200členné Poslanecké sněmovně je 30 žen, 10 jich je v Senátu, který má 81 křesel. 2 ženy jsou v 15členné vládě a 5 žen je soudkyněmi Nejvyššího soudu, který sestává z 15 soudců.

Menšiny nejsou zastoupeny ani v Poslanecké sněmovně ani v Senátu ani ve vládním kabinetu. Jeden soudce ústavního soudu je Slovák. Z odhadovaných 200 – 250 tisíc Romů, kteří v České republice žijí, je jich jen velmi málo zapojeno do politického života (viz část 5). Omezeně jsou Romové zastoupeni v místní samosprávě, třebaže několik jich zastává funkce poradců na ministerstvech a také každý kraj má funkci romského koordinátora, který monitoruje problémy romské komunity a napomáhá jejich řešení.

Korupce ve státní správě a transparentnost

I v tomto roce zůstávají korupce a zneužívání pravomoci závažným problémem. Celá řada výzkumů veřejného mínění zdůrazňuje korupci a nízkou úroveň důvěry veřejnosti v integritu a čestnost, jak vládních představitelů tak politických stran, jako zdroj velkých obav veřejnosti. Rozšířené vnímání korupce a zneužívání jako všudypřítomných jevů živí prostředí veřejné nedůvěry i k hlavním politickým stranám. Výzkum, který provedla v červnu tohoto roku agentura Growth from Knowledge (GfK), naznačuje, že pouze 18 % respondentů důvěřuje politickým stranám. V září uvedla Organizace Transparency International ve své zprávě, že zákony o veřejných zakázkách jsou příliš komplikované a dávají prostor pro manipulaci, že dohledové mechanismy jsou slabé a zákony o veřejných zakázkách obecně neúčinné. Studie o správě věcí veřejných a korupci připravovaná každé 2 roky Světovou bankou, zmiňuje výrazné a trvalé zhoršování indikátorů účinnosti fungování státní správy, kvality regulatorního dohledu, vlády práva a potírání korupce již od roku 1996. Červencová zpráva Světové banky uvádí, že úplatkářství narůstá a odhaduje, že více než ¼ firem uplácí veřejné činitele, aby získala zvýhodnění při získání veřejných zakázek. Obvinění z korupce se stala součástí politického života a směřují na představitele téměř všech politických stran v nejvyšších patrech státní správy.

Politický tlak a neefektivní nástroje policejního vyšetřování způsobily, že většina kauz korupce na nejvyšší úrovni nebyla stíhána. Ze zákona nemá podezřelý povinnost dokázat původ svého majetku. Od konce komunistického režimu nedošlo ani v jednom případě k odsouzení vysoce postaveného činitele za korupci. Mnoha politikům se podařilo uniknout stíhání kvůli nedostatečným v zákonech.

Člen parlamentu a poslanec za sociálně demokratickou stranu Michal Kraus byl v lednu obviněn z praní peněz, podvodu a obcházení konkurzního řízení poté, co pomohl svému komplici investovat peníze do kakaových plantáží v Ghaně. Kraus se následně vzdal svého mandátu v parlamentu a odešel z politiky. Policie případ nadále šetří, ale do konce roku nedošlo ke sdělení obvinění.

Po zbavení parlamentní imunity byl vyšetřován a později obviněn z korupce poslanec Vladimír Doležal. První obžaloba byla v březnu stažena státním zástupcem a věc byla vrácena k došetření. Obžaloba za napomáhání při pokusu o úplatkářství byla znovu podána v září. Doležal byl obviněn z toho, že požadoval od pražské firmy pro zastupitele městské části 35 tisíc USD (800 tis. CZK) v souvislosti s vydáním územního rozhodnutí.

Člen představenstva České konsolidační agentury, státní instituce, která odkupuje problematický majetek a pohledávky od státem vlastněných společností a bank s cílem usnadnit jejich restrukturalizaci, a několik dalších jednotlivců bylo zatčeno a obviněno z rozsáhlé korupce v souvislosti se zneužíváním informací v obchodním styku a úplatkářstvím. Skupina údajně přijímala úplatky za prodej pohledávek jiným subjektům za ceny mnohem nižší, než byla jejich skutečná hodnota. Policie zajistila více než 19 mil. dolarů (420 mil. korun) na účtech tří hlavních podezřelých a zmrazila cenné papíry v hodnotě vyšší než 11 mil. dolarů (250 mil. korun).

V říjnu byl ze zneužívání pravomoci obviněn Inspekcí Ministerstva vnitra ředitel protikorupční jednotky Jan Kubice. Krátce před červnovými volbami Kubice představil členům parlamentního Výboru pro obranu a bezpečnost zprávu, která nastiňuje údajné vazby mezi nejvyššími představiteli vládnoucí sociálně demokratické strany a organizovaným zločinem. Tímto krokem obešel Kubice standardní postup předkládání informací policejnímu prezidentovi. Zpráva následně unikla do tisku, a to krátce před červnovými volbami. Experti uvádějí, že Kubiceho rozhodnutí informovat poslance bylo krokem v zoufalství, neboť byly ohroženy životy dvou policejních důstojníků.

V dubnu 2005 rezignoval ministerský předseda Stanislav Gross v důsledku korupčního skandálu, který se týkal vlastnictví luxusního bytu v Praze, který si Gross pořídil ze skromného platu vládního úředníka. Následně se objevily v médiích další otázky týkající se finančních a podnikatelských aktivit Grosse a jeho rodiny. Policejní rozhodnutí z prosince 2005 odložit případ pro nedostatek důkazů se setkalo s masivní kritikou ze strany veřejnosti. Věc byla znovu otevřená během tohoto roku, avšak opět odložena pro nedostatek důkazů.

Bývalý předseda vlády Jiří Paroubek propustil v srpnu 2005 ředitele své kanceláře Zdeňka Doležela, který sloužil ve stejné funkci i za dřívějšího předsedy vlády Grosse, kvůli obviněním z korupce v souvislosti s privatizací Unipetrolu. Při prodeji této společnosti polské rafinérské firmě PKN Orlen, Doležal údajně požadoval úplatek 225 tisíc USD (5 mil. korun). Paroubkem podporované parlamentní vyšetřování kauzy nepřineslo žádné výsledky. Mezitím však v říjnu začala policie Doležela a 4 další úředníky, včetně náměstka ministra, poslance a starosty, trestně stíhat za pokus získat nezákonně velké finanční prostředky z evropských strukturálních fondů. Policie také šetří obvinění, že skupina připravovala vraždu Jana Kubiceho, ředitele protikorupčního útvaru. Ke konci roku byla tato věc stále v běhu.

V říjnu 2005 byl Marian Kus, člen výkonného výboru sociálně demokratické strany nucen dočasně odstoupit ze své funkce během probíhajícího vyšetřování z obvinění, že padělal své

lustrační osvědčení, tedy dokument osvědčující, že osoba v minulosti nespolupracovala s komunistickou tajnou policií. Kus nebyl formálně obviněn.

V listopadu 2005 odstoupil ze své funkce ministr zemědělství Petr Zgarba kvůli obviněním, že poskytl interní informace spekulantům s pozemky. Zgarba byl předsedou zvláštní komise, která dohlížela na prodej státního majetku. Uvádí se, že na základě interních informací od Zgarby zakoupili spekulanti pozemky za nižší ceny dříve, než mohla nakupovat veřejnost. Spekulanti zaplatili 2,3 mil. dolarů (50 mil. korun) za majetek, který byl odhadován na 160 mil. dolarů (3,5 mld. Kč). Vyšetřování nevedlo k obvinění zúčastněných osob a kauza byla odložena.

V roce 2004 bylo 18 celníků pracujících na moravsko-rakouské hranici obviněno z přijímání úplatku ve výši 7 dolarů (150 Kč) od řidičů nákladních automobilů, kteří chtěli rychle projít celní kontrolou. Soudní proces začal v červnu 2005. Všichni obžalovaní dostali podmíněné tresty v délce 1 až 2 roky a pokuty ve výši 480 dolarů – 3,360 dolarů (10 tisíc – 70 tisíc korun).

Ministerstvo vnitra obdrželo v roce 2005 6019 e-mailů a 450 telefonátů na protikorupční telefonní linku (ve srovnání s 6334 e-maily a 480 telefonáty v roce 2004). Většinou se jednalo o žádosti o informace ke korupci. Pouze 35 těchto telefonátů a e-mailů korupci oznamovalo, z toho 5 se týkalo údajné policejní korupce a 30 se týkalo úředníků na jiných ministerstvech. Ministerstvo předalo těchto 35 oznámení protikorupční policii k dalšímu šetření.

Zákon zaručuje přístup veřejnosti k informacím. Stát takový přístup v praxi poskytuje jak občanům tak i cizincům včetně zahraničních médií. Nejsou v této souvislosti uplatňovány nepřiměřené poplatky a žadatelé mají právo se proti rozhodnutí odvolat do 15 dnů od jeho vydání a v případě, že dojde k překročení lhůty pro poskytnutí informace.

Část 4. Přístup státu k šetřením vedeným mezinárodními a nevládními organizacemi v souvislosti s údajným porušováním lidských práv

Celá řada domácích i mezinárodních skupin za lidská práva působí a funguje v České republice bez jakýchkoliv omezení ze strany státu, šetří a zveřejňuje své závěry ve věcech lidských práv. Nevládní organizace dohlížejí na uplatňování zákonů v praxi a tlačí na stát, aby v případě potřeby jednal. Vládní úředníci byli vesměs ochotni spolupracovat a zabývat se postojí nevládního sektoru.

Novela zákona o ombudsmanovi, dříve nazývanému veřejný ochránce práv, vstoupila v účinnost 1. ledna. Pravomoci ombudsmana, mezi které patří oprávnění vyšetřovat stížnosti na činnost nebo nečinnost orgánů veřejné správy, byly touto novelou značně rozšířeny. Mezi nové úkoly ombudsmana patří pravidelné návštěvy státních zařízení, kde jsou lidé zadržováni nebo vězněni. Během návštěv je ombudsman oprávněn seznámit se se způsoby nakládání s těmito osobami, s opatřeními na ochranu jejich základních práv, jakož i s opatřeními na zvýšení jejich ochrany proti špatnému zacházení. Ombudsman funguje bez stranických nebo vládních zásahů a současný ombudsman byl parlamentem znovu zvolen v prosinci na dalších 6leté období. Úřad ombudsmana je považován za funkční a efektivní a je vybaven dostatečnými zdroji k výkonu svých pravomocí. Současný ombudsman je všeobecně uznávanou osobou a vládní kabinet s ním vstřícně spolupracuje. Úřad ombudsmana vydává čtvrtletní a výroční zprávy o své činnosti a vedle toho specializované zprávy k tématům zvláštního zájmu.

Část 5. Diskriminace, porušování lidských práv ve společnosti a obchodování s lidmi

Ústava a zákony zapovídají diskriminaci na základě rasy, pohlaví, postižení, jazyka nebo sociálního postavení. Nicméně diskriminace společnosti proti ženám a Romům přetrvává a

také obchodování s lidmi zůstává palčivým problémem, třebaže vláda dosáhla během roku velkého pokroku při řešení této otázky, a to zejména v oblasti nucené práce.

Ženy

Odborníci se domnívají, že násilí na ženách je častější, než se uvádí v oficiálních statistikách. Nedávný výzkum Střediska empirických výzkumů (STEM), který proběhl v srpnu, zjistil, že 9 % osob bylo svědky domácího násilí, 13 % se stalo oběťmi takového násilí a 1 % přiznalo, že se domácího násilí dopustilo. 84 % respondentů považují domácí násilí za závažný problém.

Zákon zná zvláštní skutkovou podstatu domácího násilí a pachatelé, kteří se dopustí násilí na příbuzných nebo partnerech ve společné domácnosti, mohou dostat trest odnětí svobody až do výše 3 let nebo i delší při přitěžujících okolnostech. Vyšetřování a stíhání kauz domácího násilí se za poslední rok výrazně zlepšilo. Policii se dostalo rozsáhlého školení v identifikaci případů domácího násilí a jeho možných obětí. V první polovině roku vyšetřovala policie 229 případů domácího násilí a ve stejném období bylo stíháno 234 pachatelů. 125 obžalovaných bylo odsouzeno, z toho 22 k trestům odnětí svobody a 95 k podmíněným trestům. Počet odsouzení se více než zdvojnásobil ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku. Policie uvádí, že vyšetřování je často ztěžováno neochotou mnoha obětí, oznamovat domácí násilí nebo svědčit proti partnerům.

Zákon trestá znásilnění včetně znásilnění mezi manžely a toto ustanovení zákona je v praxi prosazováno. Trest za znásilnění se pohybuje od 2 – 15 let odnětí svobody.

Odborníci mají za to, že znásilňování zůstává v mnoha případech neoznámeno. V prvních 6 měsících roku bylo oznámeno 251 případů znásilnění a všechny tyto případy byly šetřeny. Policie zahájila vyšetřování 183 údajných případů znásilnění a 74 pachatelů bylo soudy odsouzeno. 38 pachatelů dostalo podmíněné tresty a 11 pachatelů pak tresty odnětí svobody v délce od 5 do 15 let. Odborníci upozorňují na vzrůstající počet odsouzených za znásilnění od roku 2001 a vysvětlují to lepším policejním výcvikem, osvětou mezi veřejností a lepší spoluprací policie a nevládního sektoru. Všechny výše uvedené skutečnosti přispívají k ochotě obětí případy oznamovat a svědčit u soudu.

Koordona, sdružení 13 nevládních organizací, které se zabývají domácím násilím, zorganizovala během roku několik akcí, poskytovala specializované manuály pracovníkům ve zdravotnictví a nadále pokračovala v distribuci materiálů k informování obětí o jejich právech. Policie i dále školila vybrané odborníky na řešení těchto případů ve spolupráci s organizacemi poskytujícími sociální služby.

Oběti znásilnění a domácího násilí mají možnost získat psychologickou pomoc pomocí mnoha telefonních linek a krizových center. Kupříkladu na telefonní linku Dona se od roku 2001 obrátilo 16796 volajících, ze kterých 10462 byly oběti domácího násilí, 869 osob byli starší lidé, se kterými bylo špatně zacházeno, a 388 volajících byli lidé s postiženími. Typickou obětí domácího násilí je matka na mateřské dovolené, podnikatelka nebo osoba v předčasném důchodu.

Nadále probíhala vyšetřování obvinění z násilné sterilizace romských žen a návazná stíhání pachatelů (viz část 1 f).

Zákon výslovně nezapovídá prostituci, ale prostituce může být zakázána, omezena nebo regulována místní samosprávou. Trestné je kuplířství. Prostituce se masově vyskytuje v příhraničních oblastech a ve velkých městech. Nevládní organizace uvádějí, že sexuální turistika je nadále problémem a dotýká se jak ženských tak mužských prostitutů, z nichž někteří jsou mladiství. Zákony řešící problematiku sexuální turistiky neexistují. Pražská radnice v červnu 2005 přikročila k zákazu distribuce letáků, propagujících veřejné domy v turistických destinacích.

Obchodování se ženami je problémem (viz část 5. Obchodování).

Sexuální obtěžování je ze zákona zakázáno, avšak tento zákaz není v praxi dosti účinně vynucován, a proto zůstává sexuální obtěžování problémem. Průzkum, který v srpnu 2005 zadalo Ministerstvo práce a sociálních věcí, zjistil, že 28 % žen a 22 % mužů má zkušenosti se sexuálním obtěžováním na pracovišti. Zpráva dále naznačuje, že sexuální vyzývané chování je na pracovišti běžné a není považováno za obtěžování. Zákon přenáší důkazní břemeno na osobu ze sexuálního obtěžování obviněnou. Osoby shledané vinnými ze sexuálního obtěžování mohou být pokutovány až do výše 2750 dolarů (70 tisíc korun), propuštěny ze zaměstnání nebo odsouzeny k trestu odnětí svobody. Občané většinou nepovažují sexuální obtěžování za význačný problém.

Ženy a muži jsou si před zákonem rovni, rovnost před zákonem je uplatňována v rodinném právu, v majetkovém právu i v soudním systému. Ženy představují 43 % pracovní síly a jejich zaměstnanost roste rychleji než zaměstnanost mužů. Ženy jsou častěji zaměstnávány v profesích, kde je nižší průměrný plat. Průměrné mzdy žen zaostávaly za průměrnými mzdami mužů o téměř 25 %. Nezaměstnanost mezi ženami dosáhla nejnižší úrovně za poslední 4 roky, ale byla stále vyšší, než nezaměstnanost u mužů. Neúměrně malý počet žen zastává vysoké pozice. Rada pro rovné příležitosti žen a mužů monitoruje genderové otázky a funguje jako poradce vlády při prosazování rovných práv obou pohlaví.

V září byl u pražského okresního soudu projednáván první civilněprávní případ genderové diskriminace. Soud rozhodl v neprospěch ženy, která tvrdila, že nezískala vysokou manažerskou pozici pouze kvůli svému pohlaví. Žena se proti rozsudku odvolala a ke konci roku byla kauza stále v jednání.

Děti

Vláda dbá na práva a životní pohodu dětí. Děti mají nárok na povinné vzdělání zdarma do 15 let věku a bez rozdílu. Většina dětí pokračuje na středních školách. Příležitosti v oblasti vzdělání pro Romy jsou však omezené. Průzkum vedený rozvojovým programem OSN v únoru 2005 v oblasti vzdělání menšin zjistil, že pouze 25 % Romů ve věku 12 let a starších dokončilo základní vzdělání. U většinové populace je toto číslo 73 %.

Romské děti jsou v nepřiměřeně velkém počtu umisťovány do zvláštních škol, čímž v praxi dochází k jejich segregaci do škol nižší úrovně (viz část 5. Národnostní / rasové / etnické menšiny).

Stejný přístup k státnímu zdravotnictví a vzdělání je na všech úrovních zaručen dívkám i chlapcům.

Častým problémem je zneužívání dětí. Za posledních 10 let se počet fyzicky zneužívaných dětí zčtyřnásobil a počet psychicky týraných dětí vzrostl 12krát. Zákon zakazuje domácí násilí, fyzické omezování, sexuální zneužívání a další formy zneužívání mladistvých. V roce 2005 registrovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí 7500 případů zneužívání a zanedbávání dětí. Orgány sociálně-právní ochrany dětí každoročně doporučí, aby z rodin bylo kvůli špatnému zacházení odebráno v průměru 1835 dětí. Přibližně 20 tisíc dětí žije v zařízeních ústavní péče. Z nich více než 10 tisíc žije v ústavech sociální péče, téměř 7500 v sirotčincích a nápravných zařízeních a více než 1500 v kojeneckých ústavech. Jak domácí tak zahraniční nevládní organizace kritizují vysoký počet dětí v ústavní péči.

V první polovině roku vyšetřovala policie 346 případů zanedbávání nebo ohrožení výchovy dětí. 396 pachatelů bylo stíháno a 234 odsouzeno, z nichž však pouze 5 k odnětí svobody. V roce 2005 bylo vyšetřováno 643 případů, které vyústily v 442 odsouzení. Nevládní organizace odhadují, že ročně zemře v důsledku domácího násilí přibližně 50 dětí.

Třebaže byly zaznamenány zprávy, že příslušníci romské komunity se vdávají a žení před dosažením legálního věku 18 let, nepředstavují sňatky mladistvých výrazný problém.

Problémem je však komerční sexuální vykořisťování dětí a obchodování s dětmi (viz část 5. Obchodování).

V srpnu 2005 vydal český stát člena katarské královské rodiny a dlouhodobého obyvatele Prahy, který byl odsouzen ve 4 bodech obžaloby za sexuální zneužívání osob, mladších 15 let. Stát rozhodl o vydání této osoby navzdory obviněním z korupce Nejvyšším státním zastupitelstvím a navzdory tomu, že bylo jasné, že katarský princ si trest v Kataru neodpyká.

Děti se dobrovolně prostituují z důvodu přežití a bez účasti třetí strany. Nevládní organizace uvádějí, že prostitutky a prostitutky v teenagerovském věku jsou buď děti, které utekly z domova a nebo pocházejí z dětských domovů či náhradní rodinné péče. Některé nevládní organizace uvádějí, že dětské domovy nevybavují mladé lidi dostatečně na to, aby mohli v dospělosti ve společnosti nezávisle fungovat.

V srpnu zveřejnila vláda aktualizovanou verzi Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu vykořisťování dětí. V Chebu, městě na německé hranici, kde bují sexuální turistika, vznikl zvláštní policejní tým, zaměřený na boj proti sexuálnímu vykořisťování dětí. V průběhu roku otevřela německá nevládní organizace útulek, který poskytuje pomoc zneužívaným a opuštěným dětem v okolí Chebu.

Mladí chlapci, někteří pouze 13letí, se prostituují, aby přežili. Nevládní organizace, které s těmito dětmi pracují, přičítají problém nefunkčnímu systému náhradní rodinné péče, který takové jedince nevybavuje dostatečnou odbornou dovedností pro moderní ekonomiku a zároveň brání adopci nechtěných dětí schopnými páry.

Obchodování s lidmi

Obchodování s lidmi je ze zákona trestným činem, přesto zůstává obchodování s lidmi do i ze země, a v menší míře také uvnitř České republiky, za účelem sexuálního vykořisťování a nucené práce problémem.

Česká republika je tranzitní zemí i zemí cílovou, ale je také zdrojovou zemí obětí obchodování. Většina žen obchodovaných do České republiky a přes Českou republiku pochází z Ukrajiny, Ruska, Běloruska, Moldávie, Litvy, Rumunska, Bulharska, Slovenska, Číny a Vietnamu. Mnoho z nich je obchodováno pro účely sexuálního průmyslu. Nejčastěji jsou tyto ženy posílány dále do Západní Evropy i dalších destinací, včetně Spojených států, někdy i cestou třetích zemí. České ženy jsou obchodovány do Západní Evropy (zejména do Spojeného království, Německa, Rakouska, Nizozemí a skandinávských zemí), kde pracují jako prostitutky. Byly zaznamenány i případy českých obětí v tak vzdálené destinaci jako je Japonsko. Menší počet českých žen je obchodován do Spojených států. Cizí i české ženy a děti jsou někdy obchodovány vnitrostátně, často z regionů s nízkou zaměstnaností do Prahy a příhraničních regionů s Německem a Rakouskem. Tyto oběti jsou příležitostně prodávány jednou organizovanou skupinou jiné. Malý počet mužů byl obchodován do Spojených států za účelem nucené práce.

Nevládní organizace odhadují, že od roku 2004 více než 80 % všech obětí obchodování vstoupilo do země legálně. To platí jak pro nucenou práci tak sexuální vykořisťování.

Oběti obchodování za účelem sexuálního vykořisťování jsou většinou mladé ženy od 18 do 29 let věku, pocházející z regionů s vysokou nezaměstnaností. Romské ženy jsou nejvíce vystaveny riziku, že dojde k jejich obchodování vnitrostátně, často přičiněním známého nebo příbuzného. Dívky vychovávané v dětských domovech představují další rizikovou skupinu.

Podle státních úřadů jsou k obchodování náchylné také ženy, které již jako prostitutky pracují. Obchodovaným ženám je zpravidla nabízena práce modelek, pokojských, číšnic nebo tanečnic prostřednictvím pracovních agentur a teprve později jsou nuceny k prostituci. Jakmile se dostanou do země určení, pojišťují si obchodníci jejich poslušnost tím, že zabaví jejich cestovní dokumenty, izolují je, vystavují je drogám, alkoholu a násilí, výhrůžkám násilí na jejich rodinách a také hrozbě zatčení nebo deportace. Policie uvádí, že obchodníci používají násilí stále častěji k zajištění poslušnosti a spolupráce na straně obětí.

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) a nevládní organizace La Strada zveřejnily v roce 2005 studii o obětech obchodování za účelem nucených prací z celé řady zemí včetně Rumunska, Číny, Vietnamu a zemí bývalého Sovětského svazu a také z jižní Asie. Oběťmi byli jak muži tak ženy a oběti se značně lišily věkem, sociálním postavením a vzděláním. Podle Ministerstva vnitra byla většina těchto lidí zaměstnávána ve stavebnictví, lesnictví, rybářství, zemědělství a textilním průmyslu. Oběti zpravidla uhradí mezi 800 – 1200 dolary za to, aby jim obchodníci zajistili práci a ubytování. Třebaže nejsou k dispozici žádné odhady o počtech obětí obchodovaných do země za účelem nucených prací, jak státní tak nevládní zdroje uvádějí, že problém je masový.

Většina obchodníků jsou příslušníci organizovaných zločineckých skupin, pocházejících nejčastěji z Ruska, Bulharska, Ukrajiny, Rumunska, Běloruska, Moldávie a zemí bývalé Jugoslávie a dále z východní Asie, kteří spolupracují s místními spolupachateli. Také domácí obchodníci často slouží jako spojky mezi obchodníky v Rusku a na Ukrajině a jejich partnery v Západní Evropě.

Zákon postihuje všechny formy obchodování včetně obchodování vnitrostátního a přeshraničního. Trestní sazby za obchodování, a to i za obchodování za účelem nucených prací, se pohybují mezi 2 – 15 lety odnětí svobody, přičemž tato sazba obecně odpovídá trestní sazbě za znásilnění nebo sexuálně motivované napadení. Obchodníci mohou být též stíháni za organizování prostituce a kuplířství, přičemž tyto trestné činy jsou trestány odnětím svobody až do výše 12 let, je-li obětí osoba mladší 15 let. V praxi jsou však postihy výrazně nižší.

Odbor bezpečnostní politiky na Ministerstvu vnitra a Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Policie ČR mají na starosti boj proti obchodování, při kterém spolupracují rovněž s místními a městskými policiemi. První náměstek ministra vnitra byl jmenován národním koordinátorem pro problémy obchodování. Odbor bezpečnostní politiky má pak na starosti sběr, analýzu a předávání všech informací, týkajících se obchodování a je odpovědný také za monitoring a implementaci národní strategie proti obchodování. Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra dohlíží na všechny aspekty programu na ochranu obětí obchodování s lidmi.

Státní orgány mají k dispozici různé skutkové podstaty pro stíhání obchodníků. Vzhledem ke komplikovanosti skutkové podstaty obchodování užívají státní zástupci jiné skutkové podstaty, jako omezování osobní svobody, znásilnění, sexuální zneužívání, pašování, vydírání, útisk a kuplířství. V oficiálních statistikách pak není rozlišení mezi obchodováním s lidmi a jinými skutkovými podstatami.

Přestože státní zástupci a policie šetřili a stíhali případy obchodování, počet odsouzení je stále nízký. V první polovině roku zahájila policie pět vyšetřování obchodování a jedenáct stíhání. Jeden pachatel byl odsouzen za obchodování a dostal pouze podmíněný trest. V září policie rozbila velkou organizovanou skupinu, která obchodovala české a slovenské ženy a dívky romského původu do Norska za účelem prostituce. V této kauze bylo zatčeno 16 osob. Na vyšetřování, které trvalo 6 měsíců, se podílelo více než 160 policistů. Policie odhaduje, že obchodníci vydělali kolem 550 tisíc USD (12 mil. českých korun) vykořisťováním romských žen a dívek.

V roce 2005 vyšetřovala policie 18 případů obchodování, 12 pachatelů bylo stíháno a 20 odsouzeno, 8 z nich obdrželo podmíněné tresty. Do června vedla také policie 54 vyšetřování případů kuplířství, 84 pachatelů kuplířství bylo stíháno a 29 osob soudy odsouzeno, z nichž 21 k podmíněným trestům. V roce 2005 bylo pro srovnání z kuplířství obviněno 206 osob, 69 jich bylo za kuplířství odsouzeno.

Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Policie ČR má zvláštní oddělení, které se specializuje na případy obchodování s lidmi. Toto oddělení úzce spolupracuje s kolegy v Interpolu a Europolu, jakož i s Evropskou unií a policiemi jiných států při vyšetřování a stíhání případů obchodování.

Obchodování za účelem nucené práce, o kterém Ministerstvo vnitra uvádí, že je nejběžnější formou obchodování, je velkým problémem. Během roku podnikla vláda kroky k řešení tohoto problému. V dubnu proto specializované oddělení ÚOOZ vytvořilo další sekci výhradně zaměřenou na vyšetřování případů nucených prací. Sekce začala vyšetřováním 3 konkrétních kauz, které byly ještě ke konci roku v běhu. Ministerstvo vnitra také finalizovalo plány na přímou finanční pomoc nevládním organizacím na Ukrajině, které poskytují pomoc zájemcům o práci při hledání zaměstnání a ubytování a při vyřizování víz. Nevládní organizace předpokládají, že tato pomoc umožňující legální zaměstnání pro Ukrajince v ČR, pomůže snížit počet pracovníků obchodovaných z Ukrajiny.

Nebyly zjištěny žádné důkazy toho, že by stát působil jako spolupachatel nebo toleroval obchodování s lidmi. Nevládní organizace přesto vyslovily podezření, že jednotliví příslušníci pohraniční policie někdy napomáhají nelegálním přechodům hranic v souvislosti s obchodováním.

Vláda spolupracovala s nevládními organizacemi při poskytování služeb obětem obchodování a při výcviku policie a vyšetřovatelů v této problematice. Devíti obětem se dostalo pomoci, mezi nimi byly 3 oběti nucených prací z Rumunska. Vláda také napomáhala při mezinárodních vyšetřováních a orgány činné v trestním řízení pravidelně spolupracují se svými partnery v evropských zemích i jinde. Podle zpráv médií spolupracují státní orgány s partnery ve Švédsku, Itálii, Německu a dalších zemích. Statistiky, týkající se vydávání, neuvádějí však typ trestné činnosti, za kterou je osoba vydána.

Stát poskytuje psychologickou a sociální pomoc obětem po dobu 30 dnů. Za toto období se musí oběť rozhodnout, zda je či není ochotna spolupracovat s vyšetřujícími orgány. Oběti, které nechťejí policii ve vyšetřování napomáhat, mají možnost dobrovolného návratu do své domovské země. Oběti, které spolupracují, získají nárok na pobytové vízum po dobu trvání trestního řízení a nárok zažádat si, po skončení trestního řízení, o trvalý pobyt v ČR z humanitárních důvodů. Od června byl také zjednodušen proces, kterým musí oběti obchodování žádat o trvalý pobyt. Do poloviny roku bylo do programu zařazeno 43 žen, které poskytly svědectví nebo informace proti organizovanému obchodování. Během roku byla také policie dále školená v dovednosti rozpoznat oběti, které jsou vhodné pro zařazení do programu.

Kvůli stigma, se kterým je obchodování spojeno, váhají oběti často s návratem ke svým rodinám nebo s žádostí o sociální služby.

Stát pokračuje v implementaci národní strategie proti obchodování. Ministerstvo spravedlnosti zorganizovalo několik seminářů o obchodování určených pro soudce a státní zástupce a Ministerstvo vnitra nadále školí v této oblasti policii. V říjnu proběhl týdenní program workshopů se zahraničními právními odborníky na nucenou práci, určený policii, státním zástupcům, soudcům, nevládním organizacím a inspektorům Úřadů práce. Program organizovala IOM ve spolupráci s jednou zahraniční ambasadou.

Ministerstvo vnitra spolupracovalo s IOM na přípravě kampaně, zaměřené na snížení poptávky ze strany zákazníků sexuálně vykořisťovaných žen a dětí v příhraničních oblastech s Německem. Projekt postupuje pomalu kvůli obtížné dostupnosti citlivých informací, které je třeba získat od odběratelů sexuálních služeb. Nevládní organizace Charitas navštívila školy a azylová a přijímací střediska s cílem osvětové kampaně mezi potenciálními oběťmi, které informovala o rizicích obchodování a o strategiích, které obchodníci používají, aby přinutili oběti ke spolupráci. Další nevládní organizace, které též získaly státní finanční podporu, jako La Strada a Rozkoš bez rizika, též organizovaly semináře, vydávaly a šířily informační letáky o nebezpečích obchodování. Nevládní organizace též iniciovaly veřejnou kampaň proti obchodování, jejímž obsahem byly i plakáty ve veřejné dopravě v Praze, vyvedené v angličtině, ruštině a češtině.

V září 2005 vznikla z iniciativy vlády meziresortní komise k obchodování, ve které jsou zastoupeni představitelé ministerstev a nevládních organizací. Tato komise se během roku pravidelně schází a koordinuje jednotlivé kroky při implementaci národního plánu boje proti obchodování.

Osoby s postižením

Ústava a zákony zapovídají diskriminaci proti osobám s postižením v oblasti zaměstnání, vzdělání, přístupu ke zdravotní péči anebo nároků na jiné služby státu. Toto pravidlo je v zásadě účinně prosazováno, nicméně osoby s postižením představují mezi nezaměstnanými neúměrně vysoké procento.

Zákon též ukládá zajištění přístupu do budov pro osoby s postižením a i tato povinnost je v praxi dodržována. Třebaže se přístupnost budov během roku zlepšila, zůstává stále mnoho domů a prostředků veřejné dopravy nepřístupných. 27 z 51 stanic metra v Praze má přístup pro vozíčkáře, nicméně většina stanic v centru města je pro ně nadále nepřístupná. Také stále větší počet autobusových linek je upraven pro osoby s postižením, většina škol však nemá bezbariérový přístup pro studenty, v každém okrese či obvodu je alespoň jedna taková škola.

Ombudsman je povinen pravidelně navštěvovat státní zařízení, kde pracují osoby s fyzickými omezeními, a dohlížet na způsob nakládání s nimi, na to, zda jsou dodržována jejich základní práva a napomáhat jejich ochraně proti špatnému zacházení.

Český helsinský výbor ve své dubnové zprávě uvedl, že v domech sociální péče žije více než 17 tisíc dospělých a dětí s mentálními postiženími, většina z nich v poručnictví. V mnoha případech je poručníkem těchto osob ředitel samotného ústavu, což zakládá možný střet zájmů. Třebaže byl roce 2005 přijat zákon o procesních aspektech poručnictví, vyjádřil Helsinský výbor znepokojení nad tím, že postup, kterým je osoba umístěna do poručnictví, je neadekvátní a že při něm dochází k obdobným porušením jako v procesu civilního rozhodování. Kupříkladu ne vždy se osoby, o jejichž právech se rozhoduje, mohou účastnit řízení a často nejsou ani informovány o rozhodnutí, kterým jsou zbaveny právní způsobilosti.

V srpnu 2005 schválila vláda Národní plán pomoci osobám s postiženími. Plán byl vypracován za účasti vládní rady pro postižené občany, která je trvalým poradním orgánem odpovědným za ochranu práv osob s postiženími. Prvotní snahy implementovat tento plán směřují k zlepšení kvality a vhodnosti sociálních programů pro občany s postiženími.

V důsledku důrazné mezinárodní kritiky ze strany státních i nestátních orgánů v souvislosti s užíváním klecových postelí v psychiatrických léčebnách, rozhodla vláda v roce 2004 o odstranění klecových a síťových postelí z psychiatrických ústavů do konce roku 2004. Zákaz však nebyl plně uveden v život, neboť stát neposkytl dostatečné finance na jejich výměnu a zároveň byly klecové a síťové postele pouze nahrazeny modernějšími prostředky omezení pohybu. Klecové postele jsou užívány i v ústavech sociální péče k omezování pohybu klientů

s mentálním postižením. V květnu 2005 byl zákon novelizován a dále podstatněji omezil používání těchto postelí s tím, že má dojít k jejich nahrazení a postupnému odstranění. Postele mohou být nyní používány pouze pro ochranu pacientů a dalších osob před zraněním a ústavy mají povinnost pečlivě dokládat jejich užití a neprodleně informovat právní zástupce dotčeného pacienta. Třebaže novela zavedla přísnější pravidla a podmínky pro užívání prostředků k omezení pohybu, kritizovaly nevládní organizace zákon v tom, že nespécifikuje, které formy omezení jsou vhodné pro psychiatrické pacienty a neupravuje dohled a časové lhůty. Síťové postele jsou nadále zákonné v ústavách dlouhodobé péče pro dospělé a děti. Nevládní organizace odhadují, že v dubnu bylo v užívání po celé zemi 700 síťových a klecových postelí. V roce 2004 bylo z celkového počtu 9657 lůžek v psychiatrických léčebnách přibližně 20 klecových a 100 síťových lůžek.

Národní, rasové a etnické menšiny

Po etnických Slovácích je největší menšinou v zemi romská populace odhadovaná na 200 – 250 tisíc osob. Mezi Romy převládá neúměrně vysoká chudoba, nezaměstnanost, etnické násilí a negramotnost. Navzdory ústavou zapovězené diskriminaci neexistuje rámec pro provádění takového zákazu v rámci civilního a trestního práva. Romové jsou nadále diskriminováni potencionálními zaměstnavateli a místními úřady a školami a jejich situace se za poslední léta pouze zvolna zlepšuje.

Květnový výzkum agentury STEM zjistil, že více než 75 % populace má za to, že není potřeba věnovat více pozornosti ochraně práv romské menšiny. Stejný výzkum uvádí, že více než 66 % obyvatel má „negativní vztah“ k Romům. Pouze 11 % respondentů uvedlo, že by neměli problémy s tím, aby jejich sousedem byli Romové, zatímco více než 1/3 dotázaných uvedla, že by zcela nesouhlasili s tím, aby jejich sousedem byli Romové. Latentní diskriminace vůči Romům ve společnosti se během roku často projevovala násilnými incidenty. Členové a sympatizanti skinheadských organizací byli nejčastějšími pachateli interetnického násilí zejména proti Romům a jiným „tmavým“ osobám. Odhaduje se, že v ČR je asi 7000 aktivních skinheadů. Někteří pozorovatelé se domnívají, že toto číslo je ve skutečnosti mnohem vyšší.

V červenci byli v Brně obviněni dva příslušníci městské policie ze zneužívání pravomoci veřejného činitele za pokus přinutit 14letého romského chlapce, aby se přiznal k útoku na syna jednoho z policistů. Policisté údajně odvezli podezřelého na předměstí, kde ho zbili, mířili na něj nenabitou zbraní a tiskli spoušť. V listopadu byli policisté odsouzeni k dvouletému podmíněnému trestu po dobu 5 let Městským soudem v Brně. Soud jim dále zakázal působení u policie po dobu 5 let. Státní zástupce se proti rozsudku odvolal, neboť jej považuje za příliš mírný, a věc je nyní stále u Krajského soudu v Brně.

V říjnu odsoudil ostravský soud 2 skinheady k 18 a 22 měsícům odnětí svobody za brutální útok a zbití 7 Romů v roce 2005. Soud osvobodil další 2 obžalované ve stejné věci kvůli nedostatečnosti policejního vyšetřování.

Ve věci útoků na Romy v roce 2004 v Ostravě, Broumově a Krnově nedošlo k žádnému vývoji a ani informace o tom, zda došlo ke stíhání 3 mužů, kteří v září 2005 zaútočili na romskou dvojici v Praze, nebyla k dispozici.

V srpnu vynesl Krajský soud v Olomouci nový rozsudek proti 3 mladíkům, kteří zmlátili v roce 2003 romský pár v jejich domě. Mladíci se do bytu dostali pod záminkou, že jsou policisty. Poté na manžele zaútočili, opakovaně těhotnou ženu uhodili dlažebními kostkami, v důsledku čehož potratila, a bodali nožem jejího partnera. V roce 2004 uložil okresní soud pachatelům podmíněný trest. Po stížnostech nevládních organizací a romské komunity vrátil krajský soud věc v roce 2004 k došetření a vydání znaleckých posudků. V červnu a září pak krajský soud zpřísnil tresty 2 hlavních pachatelů na 3 roky jednomu a na 3 roky a 3 měsíce odnětí svobody druhému. Třetí pachatel byl opět odsouzen podmíněně.

Ústava a zákony zapovídají diskriminaci na základě etnické příslušnosti v oblasti zaměstnání, avšak Romové jsou nadále jak v zaměstnání tak ve vzdělání diskriminováni. Přesné údaje o nezaměstnanosti mezi Romy neexistují, ale odhaduje se v médiích, že se jedná o 75 % nebo i více. Někteří zaměstnavatelé odmítají přijímat na práci Romy a po úřadech práce chtějí, aby jim romské kandidáty na uvolněná místa neposílaly. Romům se opakovaně daří tyto případy diskriminace v zaměstnání řešit soudní cestou.

Romové byli vystaveni diskriminaci i v oblasti bydlení a v dalších oblastech každodenního života. Policie obdržela oznámení, že některé restaurace, bary a jiná veřejná místa odmítají Romy obsluhovat a vyvěšují cedule zapovídající Romům vstup. Skupiny za lidská práva uvádějí, že některé obce se snaží přinutit romské rodiny k tomu, aby z místa odešly. K tomu používají taktiku výpovědi z obecních domů pro údajné neplacení nájmu nebo přinucení k podpisu smlouvy, která je nesrozumitelná, ale na jejímž základě se ruší existující nájemní smlouva. Třebaže zmocněnec pro lidská práva veřejně tyto praktiky kritizoval, mají obce ze zákona k takovým krokům značnou autonomii.

Během září, října a listopadu vystěhoval starosta Vsetína, Jiří Čunek, celkem 360 Romů z jejich městských bytů, převážně pro neplacení nájemného. Romové byli vystěhováni do stavebních buněk, které se nacházejí za městem a připomínají přepravní kontejnery. Čunek následně kandidoval do Senátu a senátní křeslo v říjnu získal. Třebaže byly jeho kroky kritizovány v médiích aktivisty za lidská práva a i členy jeho vlastní strany, byl Čunek v prosinci zvolen předsedou malé, ale vlivné křesťansko-demokratické strany. Čunkovo vítězství a popularita jsou připisovány jeho pevné pozici při řešení vsetínského romského „problému“. Násilné vystěhování Romů z různých měst do ghet za hranicemi města je problémem, kterému média věnují v poslední době zvýšenou pozornost.

Státní orgány se v průběhu roku zaměřily také na opatření k řešení problému diskriminace při vzdělávání romských dětí. Evropské středisko pro sledování rasismu a xenofobie (EUMC) však ve své květnové zprávě kritizuje faktickou segregaci romských dětí, které jsou masově posílány do zvláštních škol pro děti s poruchami učení. V listopadu středisko EUMC zveřejnilo další zprávu, která opět kritizuje Českou republiku za segregaci Romů, zejména v přístupu ke vzdělání.

V průběhu roku pokračovalo zavírání zvláštních škol nebo jejich integrace tak, že „slabší“ studenti byli převedeni do „zvláštních“ tříd, a to na základě zákona, který od ledna 2005 ruší zvláštní školy. Nevládní organizace však zmiňují, že nové zvláštní třídy jsou i nadále diskriminační a představují jenom povrchní reorganizaci starého systému cestou přejmenování. V některých regionech došlo k této reorganizaci úspěšně, jinde zaznamenali odchod neromských dětí, jejichž rodiče nechťejí, aby děti navštěvovaly školu spolu s Romy.

V únoru zamítl Evropský soud pro lidská práva žalobu z roku 2000 podanou organizací ERRC za romské studenty v Ostravě a jiných obcích, kteří byli umístěni do zvláštních škol. ECHR shledal, že práva studentů nebyla porušena, protože zvláštní školy nejsou specificky určené pro romské děti. Soud nicméně vyslovil podivení nad neúměrně velkým počtem romských dětí ve zvláštních školách. ERRC se proti rozhodnutí odvolala k velkému senátu ECHR, ale ke konci roku nedošlo v kauze k žádnému dalšímu vývoji.

Česká obchodní inspekce ve spolupráci s romskými organizacemi provedla 260 šetření v souvislosti se stížnostmi na diskriminaci. Inspekce zaměstnává 2 romské inspektorky. Ministerstvo práce a sociálních věcí zveřejnilo v září rozsáhlou studii životních podmínek v romské komunitě, ve které se uvádí, že v zemi existuje více než 330 téměř výlučně romských ghet a jejich počet narůstá. Studie odhaduje celkový počet obyvatel v těchto ghetech na 80 tisíc, což je přibližně třetina veškeré romské populace. Studie zmiňuje substandardní bydlení a špatné zdravotní podmínky v těchto ghetech. Navíc život v ghetech přispívá k problému nezaměstnanosti v romské komunitě, neboť se odhaduje, že

nezaměstnanost zde dosahuje až 95 % nebo výše i kvůli nemožnosti najít zaměstnání blízko domova. Také listopadová zpráva střediska EUMC kritizuje narůstající problém romských ghet.

V Mladé Boleslavi byli Romové vystěhováni ze svých domovů poté, co město prodalo domy romskému podnikateli, který je vystěhoval do vesnic za město. Jedna žena město žalovala kvůli tomu, že nedostala náhradní ubytování. V květnu soud její návrh potvrdil a uložil městu zaplatit pokutu 3725 USD (80 tisíc korun).

V říjnu 2005 starosta Bohumína a místní představitelé města usilovali o vystěhování desítek převážně romských rodin z jejich bytů poté, co město odkoupilo ubytovnu od soukromého vlastníka. Jak uvádějí četné nevládní organizace, rodinám nebylo nabídnuto přiměřené náhradní bydlení. Po podání návrhu k soudu bylo několika rodinám umožněno zůstat v ubytovně po dobu trvání soudní pře, ale město spolu s policií nasadilo různé donucovací prostředky včetně odpojení přívodů energií a vody a nasazení soukromé ochranky k zabránění přístupu do budov zbývajícím rodinám. Věc byla nakonec vyřešena kompromisně na základě vyjednávání nevládní organizace. I zbývající rodiny byly přestěhovány. V prosinci 2005 se obec snažila vymáhat od dotčených rodin náklady na soukromou ochranku. V červenci odvolací soud v Ostravě potvrdil rozhodnutí nižšího soudu o pokutě městu Bohumínu za nedodávání teplé vody během zimy. V říjnu se policejní prezident V. Husák omluvil za jednání policie v této věci, neboť policie odmítla vykonat soudní rozhodnutí a naopak napomáhala městu při vystěhování obyvatel.

Stát ani v tomto roce nepřikročil k odstranění rozsáhlé prasečí farmy v Letech stojící na místě romského koncentračního tábora z 2. světové války. Vláda oznámila svůj záměr odkoupit a zlikvidovat farmu, ale do konce roku v této věci nic neučinila. Prasečí farma se v lednu stala tématem předvolebního boje, kdy malá ultrapravicová Národní strana na místě vztyčila památník s plaketou oznamující, že se nejednalo o koncentrační, ale o pracovní tábor. Památník i deska byly místními úřady po domácích i mezinárodních stížnostech odstraněny.

Znovu se objevují obvinění z nucené sterilizace romských žen v minulosti (viz část 1 f)

Mezi pozitivní kroky vlády patřilo dubnové přijetí dlouhodobého plánu na integraci Romů, kterým se implementuje program pozitivní diskriminace. Program umožňuje fungování státem placených poradců, kteří mají pomáhat Romům při nalézání zaměstnání a nabízí stipendia pro romské středoškoláky. V květnu se vláda dočkala pochvaly od střediska EUMC za zahájení sběru anonymních údajů o Romech, jehož účelem je pomoci vládě řešit dlouhodobé potřeby romské komunity. Národní galerie v Praze uspořádala výstavu věnovanou historii romského holocaustu a v parlamentu se konala výstava fotografií romských obětí nucené sterilizace.

Ministerstvo práce a sociálních věcí začalo též spolupracovat s nevládními organizacemi na budování kapacit a analýze vhodných cest pro využití evropských strukturálních fondů na pomoc romským komunitám.

Meziresortní komise pro záležitosti romských komunit, jejímiž členy je 12 státních a 14 romských zástupců, jakož i zmocněnec pro lidská práva a jeho náměstek, nadále hraje aktivní roli při řešení sporu mezi romskými komunitami a jejich neromskými sousedy. Komise také podporuje antidiskriminační iniciativy v oblasti bydlení a vzdělání. Koordinátor pro romské záležitosti Ministerstva zahraničních věcí funguje jako styčný bod mezi romskými skupinami, nevládními organizacemi a diplomatickou komunitou.

Místopředseda vlády, který je zároveň ministrem práce a sociálních věcí, je určeným zástupcem vlády ve věcech Romů. Je zároveň v čele Rady vlády pro záležitosti romských komunit a etnických menšin.

Jiné případy porušování lidských práv ve společnosti a diskriminace

Parlamentu se během roku nepodařilo přijmout nový protidiskriminační zákon, kterým by byla do českého právního systému transponována Směrnice EU o rasové rovnosti. Poslanecké sněmovně se nezdařilo zvrátit veto Senátu. V březnu přijal parlament zákon o registrovaném partnerství, který v červenci vstoupil v platnost. V průběhu roku registrovalo své partnerství 235 homosexuálních párů.

Část 6. Práva pracujících

a. Právo na sdružování

Zákon dává pracujícím právo zakládat odbory a sdružovat se v nich bez předchozího souhlasu nebo nepřiměřených požadavků. Zaměstnanci toto právo v praxi uplatňují. Přibližně 20 % zaměstnanců je v odborech a počet členů odborů trvale klesá. Většina odborářů jsou členy odborů sdružených v Českomoravské konfederaci odborových svazů, zastřešující celostátní odborové organizaci.

Zákon zakazuje diskriminaci odborů, nicméně tento zákaz není v praxi efektivně uplatňován, neboť k diskriminaci odborů dochází. Běžné diskriminační praktiky jsou výpovědi představitelům odborů, zákaz vstupu odborářů na jednání mezi zaměstnanci a managementem, odmítnutí poskytnout kancelářské prostory odborům, nucení členů k zrušení členství, nabízení finančních výhod za rozpuštění odborů ve firmě, pomlouvání odborů ve sděleních zaměstnancům, monitorování členů odborů a odmítání vybírat odborové příspěvky srážkou. Pokud se takové protiodborové diskriminační praktiky prokáží, mají zaměstnavatelé povinnost znovu přijmout pracovníky propuštěné pro své působení v odborech, avšak soudní proces je v těchto věcech všeobecně liknavý.

b. Právo na organizování se a kolektivní vyjednávání

Zákon umožňuje odborům fungovat nerušeně a bez zásahu státních orgánů a toto právo je v praxi dodržováno. Zákon dále zakládá právo na kolektivní vyjednávání, které většinou probíhá mezi odbory a zaměstnanci v rámci firmy. Rozsah kolektivního vyjednávání je omezenější u státních zaměstnanců, jejichž mzdy jsou regulovány zákonem. Mezinárodní konfederace svobodných odborů však uvádí, že v roce 2004 se někteří zaměstnavatelé pokoušeli bránit pracovníkům v organizování se cestou přímého a nepřímého nátlaku a snažili se o zrušení kolektivních smluv.

Pracující mají ze zákona právo na stávku, jestliže selžou snahy vyjednat, s výjimkou těch, kteří pracují v klíčových odvětvích jako je zdravotnictví, jaderná energetika, ropovody a plynovody, řízení letového provozu, telekomunikace a hasiči. Zaměstnanci v těchto odvětvích mají však právo na vyjednávání a mediaci. Zákon ukládá odborům předložit zaměstnavateli seznam stávkujících a to nejpozději 1 den před zahájením stávky.

V České republice nejsou žádné vývozní zpracovatelské zóny.

c. Zákaz nucené a povinné práce

Zákon zakazuje nucenou a povinnou práci včetně práce dětí. Navzdory tomu se objevují informace, že k takovým praktikám dochází (viz část 5.). Podle Ministerstva práce a sociálních věcí pracuje v zemi přibližně 400 severokorejských žen, které jsou zaměstnávány v pekárnách a v oděvním a kožedělném průmyslu. Většina jejich výdělků je ukládána na účty severokorejského velvyslanectví. Ministerstvo práce a sociálních věcí ve spolupráci s dalšími vládními úřady a nevládními organizacemi situaci během roku několikrát šetřilo a shledalo, že pracovní podmínky v továrnách a pracovní smlouvy jsou v souladu se zákonem. Ministerstvo

zjistilo, že třebaže je situace „znepokojivá“ v několika ohledech, pracují ženy dobrovolně a nedochází k porušení pracovního práva. Státní orgány situaci nadále monitorují.

d. Zákaz dětské práce a minimální věk zaměstnanosti

Státní orgány účinně prosazují zákony a politiku na ochranu dětí před vykořisťováním v zaměstnání. Zákon ustanovuje minimální pracovní věk na 15 let věku, třebaže děti s postiženími, kteří skončí zvláštní školy, mohou pracovat již od 14. Podmínky pro zaměstnávání dětí ve věku 15 – 18 let podléhají přísným normám bezpečnosti práce. Ministerstvo práce a sociálních věcí tato nařízení v praxi účinně prosazuje.

Komerční sexuální vykořisťování dětí a obchodování s nimi je nadále problémem (viz část 5).

e. Přijatelné pracovní podmínky

Ministerstvo práce a sociálních věcí stanovuje minimální mzdu a vynucuje její plnění. Minimální mzda je přibližně 331 dolar (7955 korun) měsíčně, což umožňuje přiměřenou životní úroveň dělníka a jeho rodiny v kombinaci se sociálními dávkami pro nízkopříjmové skupiny.

Zákon upravuje 40tíhodinový pracovní týden s nejméně dvěma dny na odpočinek a nejméně 30minutovou přestávku během standardního osmihodinového pracovního dne. Zaměstnavatelé mají právo zavést až 8 hodin týdně povinných přesčasů, podmínkou je souhlas zaměstnanců (v kolektivní smlouvě nebo dohodě o přesčasech). Místní úřady práce mohou povolit další povinný přesčas. Odměny za přesčasy jsou stanoveny v pracovní smlouvě zaměstnance. Ministerstvo práce a sociálních věcí efektivně prosazuje dodržování norem pro pracovní hodiny a přestávky.

Úřad bezpečnosti práce účinně dohlíží na dodržování bezpečnosti a zdraví při práci. Pracující mají právo odmítnout práci, která by znamenala ohrožení jejich života nebo zdraví, aniž by tím riskovali ztrátu zaměstnání. Toto právo v praxi uplatňují.